

Rapport om Landsbyklyngen

Mols i Udvikling

Februar 2016



Indhold

1. Indledning	4
Hvorfor landsbyklynge samarbejde?	4
Projekt Landsbyklynger	4
Hvad er en landsbyklynge?	5
Målet med rapporten	5
Målgruppen for rapporten	6
Læsevejledning	6
2. Hovedresultater	8
Hovedresultater fra spørgeskemaundersøgelsen	8
3. Præsentation af Landsbyklyngen	10
Baggrund for Mols i Udvikling	10
Beliggenhed	10
Geografi på Mols	11
4. Mols i Udvikling. Temaer.	14
Demografisk udvikling og profil	14
Organisering i civilsamfundet	15
Selvopfattelse og lokalhistorie	15
Kommunikation	15
Mødesteder	16
Kommunalt samarbejde	19
5. Hvad mener borgerne på Mols?	20
Spørgerammen	20
Resultater af spørgeskemaundersøgelsen	20
Tilfredshed og tilknytning	21
Frivilligt arbejde og potentiale	23
Aktivitetsudbud	24
Dagligvareindkøb	25
Bopæl og arbejde	26
Kommunikation	27
Mødesteder	29
Potentialer for mødesteder	32
Møder med lokale grupper	33
Skole og børnehaver	33
Kirker og menighedsråd	34
Forsamlingshuse	35
Havne og bådlaug	36
6. Potentialer for Mols i Udvikling	37
Potentialer	37
Det videre arbejde med Mols i Udvikling	39
Noter	40

1. Indledning

Hvorfor landsbyklynge samarbejde?

I Danmark er befolkningstallet stigende. Fra 2004-2014 har Danmark haft en befolkningsvækst på 4,3 %. Denne udvikling er imidlertid ujævnt fordelt, og gælder ikke en række af landdistrikterne. Sjælland og Østjylland har haft en vækst på 6-7 %, mens befolkningsnedgangen er størst i det vestlige Sjælland, vestlige Jylland, det sydlige Danmark samt i ø-Kommunerneⁱ.

Der er flere årsager til denne udvikling. Ændrede produktionsformer i landbruget har siden 1950'erne kostet arbejdspladser og sat skub i urbaniseringenⁱⁱ. Mange landdistrikter har fortsat befolkningsnedgang og de ændrede samfundsmæssige strukturer kræver tilpasning af den kommunale service, og har også betydning for foreningslivet i landdistrikterne. Foreningerne bliver i stigende grad pressede på økonomi, faciliteter, ledere, frivillige og medlemmer.

Parallelt med denne udvikling, sker der en række interne forskydninger i befolkningssammensætningen. Gennemsnitsalderen i Danmark er stigende, og i perioden 2004-2014 har fødselstallet på landsplan været faldende med 1,4 %. Den landsdækkende udvikling er tydeligst i yderområderneⁱⁱⁱ.

Som følge heraf har mange landsbyer i yderområderne svært ved at fastholde deres eksistens som selvstændige, bæredygtige landsbyer, hvilket medfører et øget pres på tilpasning af den kommunale service.

Som en del af den kommunale landdistriktsstrategi, arbejdes der derfor i mange kommuner med i højere grad at udnytte ressourcer og sammen-tænke funktioner på tværs af landsbyer. Dette kræver, at man søger dialog med borgerne om udviklingsmuligheder, behov og løsninger.

Projekt Landsbyklynger

I 2015 indgik Realdania og DGI et samarbejde omkring projekt Landsbyklynger. Udgangspunktet for projekt Landsbyklynger er en overordnet hypotese om, at landsbyer står stærkere, når de står sammen. At landsbyer, der ligger i nærheden af hinanden, skal samarbejde om - og også prioritere mellem - forskellige faciliteter og tilbud. Derigennem kan landsbyerne styrke fællesskabet og livet i landsbyerne, samtidig med at den kommunale service og drift optimeres.

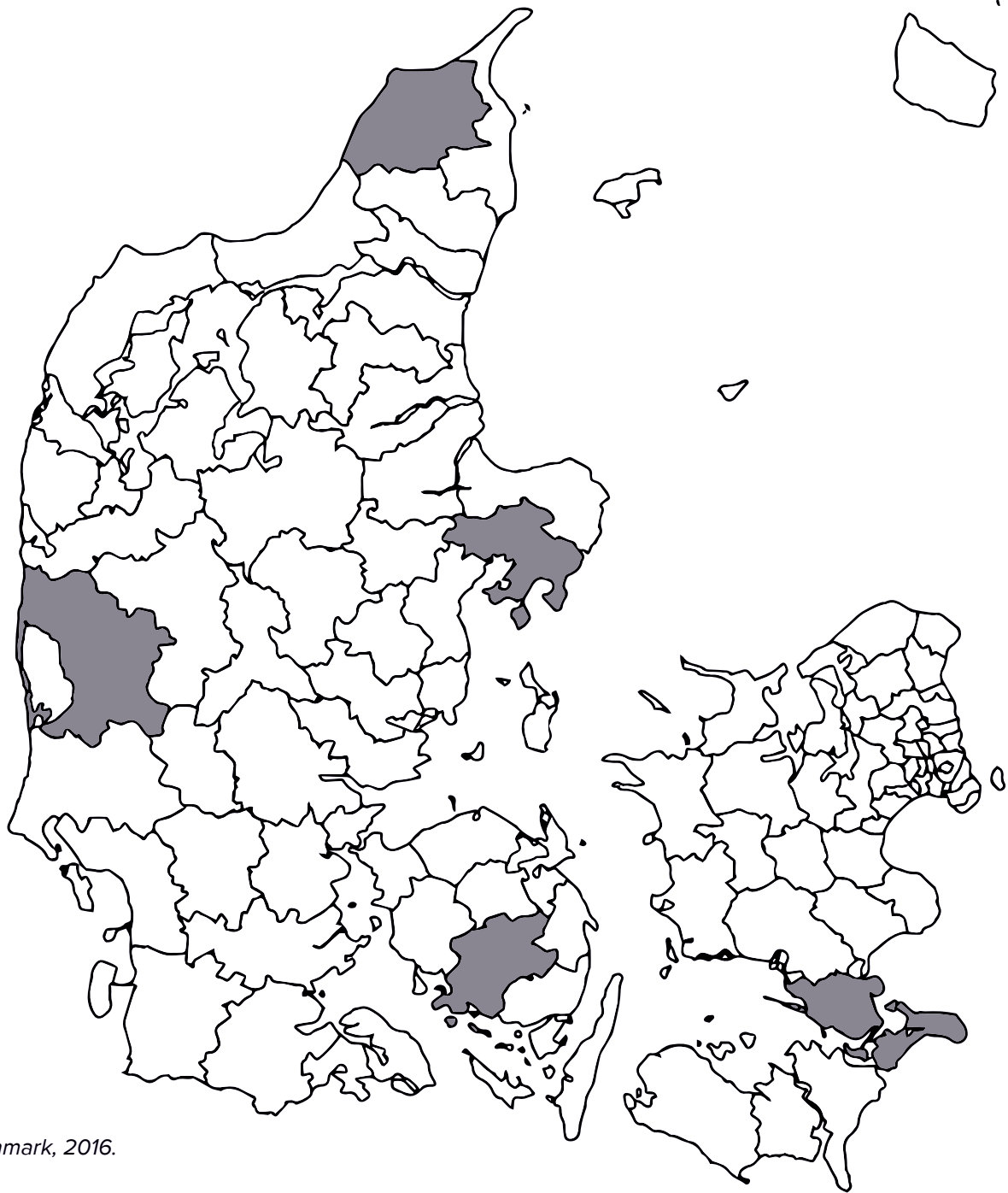
Projektet Landsbyklynger er organiseret i en overordnet styregruppe. I styregruppen er Realdania og DGI repræsenteret sammen med Coop Danmark og Lokale og Anlægsfonden (LOA).

Projekt Landsbyklynger består af to elementer. For det første en forundersøgelse, der afdækker allerede eksisterende landsbyklynger og muligheder og barrierer i arbejdet med landsbyklynger. For det andet fem pilotprojekter, der har det fælles formål at undersøge, om etableringen af landsbyklynger er en bæredygtig strategi til udvikling af landdistrikter.

I 2015 blev forundersøgelsen "Landsbyklynger som Udviklingsstrategi, Muligheder og Barrierer"^{iv} offentliggjort. Det skete forud for, at de fem pilotprojekter skulle begynde.

De fem pilotprojekter udgør fem landsbyklynger, hvor hver landsbyklynge består af et antal landsbyer, der indleder samarbejde på tværs mellem landsbyerne. De fem landsbyklynger er fordelt i hele landet og har hjemsted i henholdsvis Syddjurs, Faaborg-Midtfyn, Ringkøbing-Skjern, Vordingborg og Hjørring Kommune.

Denne rapport handler om Mols i Udvikling, der er det første af de fem pilotprojekter. Mols i Udvikling er etableret i samarbejde med Syddjurs Kommune.



Danmark, 2016.

Hvad er en landsbyklynge?

I de fem pilot landsbyklynger arbejdes der ud fra den viden, der allerede er kortlagt i forundersøgelsen. Det betyder bl.a., at der bliver brugt flere af de samme analytiske parametre og definitioner. Bl.a. definitionen af en landsbyklynge, som i forundersøgelsen lyder som følgende:

"Et antal landsbyer, i relativ nærhed til hinanden, der har en form for fælles stedsidentitet og socialt fællesskab, og som samarbejder på flere

områder, i en netværksstruktur, der ikke udelukkende er en del af den kommunale organisation, hvor de benytter hinandens styrker og udfordringer, samt borgernes evner, viden og erfaring, til at udvikle den individuelle landsby og hele klyngen udover dens egne potentialer™.

Målet med rapporten

Målet med nærværende rapport er at give styregruppen for Mols i Udvikling et faktisk grundlag

for prioriteringer og beslutninger om indsatsområder, der fremadrettet skal arbejdes med. Således skal rapporten bruges som afsæt for en udviklingsplan for Mols i Udvikling.

Målgruppen for rapporten

Den primære målgruppe for rapporten er styregruppen for Mols i Udvikling og de aktive arbejdsgrupper i Mols i Udvikling. Heri medregnes også Syddjurs kommune, der har plads i styregruppen. De sekundære målgrupper er Realдания og DGI, der er medfinansierende i projektet samt andre interessenter, herunder kommuner og distriktsråd, der er optaget af landdistriktsudvikling og landsbyklynge-samarbejde ud fra en borgerdrevet tilgang.

Metodisk tilgang

Den overordnede metodiske tilgang til arbejdet med landsbyklynger er at arbejde borgerinddragende. Tilgangen er, at det er bøgerne, der har den nødvendige "know how" og viden, der er brug for, for at kunne initiere de udviklingsprocesser og justeringer, der lokalt er stemning og brug for.

Med kommunen som aktiv medspiller i styregruppen sikrer DGI som procesfacilitator, at der kommer resonans i de borgerinddragende initiativer og processer, der sættes i gang og i de beslutninger og mål, der formuleres. Det er vigtigt i arbejdet med landsbyklynger, at ejerskabet til forandringer forbliver på lokale hænder.

Læsevejledning

I det følgende bliver rapportens opbygning og kapitler præsenteret.

I kapitel 2 præsenteres hovedresultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse, der er foretaget blandt borgerne på Mols.

Kapitel 3 giver læseren baggrundsviden og forståelse for udgangspunktet for etableringen af en landsbyklynge på Mols. Kapitlet giver også en geografisk beskrivelse af landsbyklyngen med de landsbyer og bebyggelser, der indgår i geografien. Endelig beskrives organiseringen i styregruppen for landsbyklyngeprojektet.

Kapitel 4 stiller skarpt på en række analytiske temaer, der er relevante, når man arbejder med landdistriktsudvikling og etablering af landsbyklynger. Kapitlet fungerer som et analytisk kapitel, der tager læseren med på opdagelse i landsbyklyngens interne strukturer. Med afsæt i en række faktuelle data om landsbyklyngens demografi og sammensætning belyser kapitlet også, hvordan civilsamfundet er organiseret, hvorfor mødesteder er væsentlige at fokusere på i lokaludvikling, kommunikation og samarbejde med Kommunen. De analytiske temaer i dette kapitel er inspireret af de analytiske parametre, der er anvendt i forundersøgelsen^{vi}.

I kapitel 5 bliver resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen præsenteret og gennemgået. Her vil det blive tydeligt, at spørgerammen for undersøgelsen er udformet, så den understøtter de analytiske temaer, der er introduceret i kapitel 4.

Kapitel 6 bidrager med kvalitativ viden om en række udvalgte mødesteder, der i spørgeskemaundersøgelsen er vurderet betydningsfulde af borgerne. De udvalgte aktører er repræsentanter fra skole og børnehaver, kirker og menighedshuse, forsamlingshuse samt havne og bådlaug.

Kapitel 6 fungerer som en afsluttende opsamling på fremtrædende perspektiver i rapporten. I dette kapitel perspektiveres en række af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen og møderne med de udvalgte grupper. Kapitlet slutter af med at sætte rapporten i forhold til de næste skridt for Mols i Udvikling.



2. Hovedresultater

Det følgende kapitel sammenfatter hovedresultaterne af en spørgeskemaundersøgelse, der er foretaget blandt borgerne på Mols. I alt har 597 borgere besvaret spørgeskemaundersøgelsen. Det svarer til 19 % af det samlede indbyggertal på Mols over 15 år. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at indsamle borgernes viden om lokale forhold. Forhold, der har betydning for livet og udviklingsmulighederne på Mols. Spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen er bygget op ud fra en række parametre, der er bevist betydningsfulde, når man arbejder med landsbyklyngens muligheder for udvikling via borgerinddragelse.

Hovedresultater fra spørgeskemaundersøgelsen

Tilfredshed og tilknytning

Ud af de i alt 597 besvarelser har 92 % af respondenterne fast bolig på Mols, mens 8 % har fritidsbolig på Mols.

Blandt dem med fast bopæl på Mols er 88 % meget tilfredse og tilfredse med at bo på Mols.

Blandt dem med fritidsbolig er det ligeledes 88 %. Stedsidentiteten stiger proportionalt med, hvor længe man har boet på Mols. Dem der har boet på Mols hele deres liv, føler den stærkeste tilknytning til området. Her føler 82 % sig i høj grad tilknyttet til området.

Gruppen, der har boet på Mols mellem 3-9 år foretager det største spring i følelse af tilknytning til området. 54 % føler sig i høj grad tilknyttet. Til sammenligning hermed er det 31 % i gruppen, der har boet på Mols mellem 0-3 år.

Frivilligt arbejde og potentiale

Om du er indfødt eller tilflytter har ikke betydning for holdningen til at engagere sig aktivt i udviklingen af lokalområdet. 87 % mener, at det i meget høj og høj grad gør en forskel at engagere sig.

54 % af respondenterne deltager i frivilligt arbejde og 3 % vil gerne kontaktes om mulighederne. Det største potentiale for at hverve nye frivillige og aktive borgere, er i gruppen af borgere, der har boet på Mols 0-3 år. Her vil 10 % gerne kontaktes for at høre om mulighederne.

Aktivitetsudbud

80 % har en fritidsinteresse og heraf angiver 90 %, at de har mulighed for at dyrke interessen lokalt på Mols. 77 % savner ikke fritids- eller motions tilbud på Mols.

Dagligvareindkøb

42 % af respondenterne foretager størstedelen af deres dagligvareindkøb lokalt på Mols. 58 % i større omkringliggende byer. Pris, udvalg og kvalitet har størst betydning for, om borgerne vil overveje at handle mere lokalt.

Bopæl og arbejde

51 % af de adspurgte arbejder ikke på Mols. 32 % angiver, at de arbejder på Mols. Bil er det mest anvendte transportmiddel. 81 % af de adspurgte kører i bil til og fra arbejde.

Kommunikation

Når respondenterne skal søge oplysninger om lokale forhold peger de på to væsentlige kilder til information: Internettet og mund-til-mund metoden i lokalområdet. Sådan er det i dag, og sådan ser de også fremtiden. 89 % af de adspurgte kender til Mols i Udvikling. De fleste af dem, 63 %, har hørt om Mols i Udvikling via mund-til-mund metoden.

Mødesteder

Borgerne på Mols fremhæver i alt 32 stedsbetegnelser som mødesteder med betydning for fællesskabet på Mols. Skolen og børnehaverne fremstilles samlet som ét mødested, og er det mødested, som flest peger på med betydning for fællesskabet. 76 % af respondenterne mener, at skole og børnehaver er det vigtigste mødested. Når folk bliver spurgt, om hvilke mødesteder de vil fremhæve med betydning for fællesskabet er havnene også populære. De fremhæves i alt af 34 respondenter. Men også mødesteder i forbindelse med foreningslivet samt naturen fremhæves som betydningsfulde henholdsvis 23 og 27 gange.



3. Præsentation af Landsbyklyngen

Baggrund for Mols i Udvikling

I 2013 blev det klart for lokalsamfundene på Mols og Helgenæs, at Syddjurs Kommune ønskede at bygge en ny børnehave i Knebel. Den nye enhed skulle etableres i samhørighed med områdets eneste folkeskole, Molsskolen i Knebel. I samme forbindelse skulle de tre nuværende børnehaver samles til én i de nye, fælles lokaler.

På den baggrund samledes repræsentanter fra borgerforeningen, institutionerne og foreningslivet. Første skridt var sammen med kommunen at arbejde med de bygningsmæssige muligheder for at styrke områdets centerby Knebel.

Gruppen gennemførte en proces, som resulterede i en masterplan for området, hvor skolen, hallen, den nye børnehave og en række andre aktiviteter skulle samles. I tilknytning til dette, skulle der også etableres et nyt fælles udenørsområde.

I forlængelse af arbejdet med de bygningsmæssige muligheder opstod der behov for at inddrage borgerne yderligere og se på muligheder for nye fælleskaber. Derfor var det naturligt for Syddjurs Kommune og arbejdsgruppen at takke ja til tilbuddet om at blive det første pilotprojekt i Landsbyklynger.

Foreningsliv, institutioner og erhvervsliv samledes med en række borgere til et opstartsmøde i starten af 2015. Her var der stor opbakning til projektet og i løbet af det sene forår, blev styregruppen etableret. Det skete i tæt dialog med Syddjurs Kommune, som deltager aktivt i styregruppens arbejde.

Beliggenhed

Mols ligger på Djursland og er et af 10 plandistrikter, der tilsammen udgør Syddjurs kommune. Indbyggertallet i Syddjurs kommune er 41.652, hvoraf de 3.779 bor på Mols (2015)^{vii}.

Kommunen skelner mellem tre typer bebyggelser: hovedbyer, lokalbyer og landsbyer. Hovedbyerne er de største, herefter følger lokal- og landsbyer. Der er ingen hovedbyer på Mols. Tved, Vrinners og Knebel er de tre største bebyggelser og såkaldte lokalbyer med henholdsvis 217, 392 og 628 indbyggere^{viii}.

Fra Knebel er der 45 km. til Aarhus, 40 km. til Grenå og 20 km. til Ebeltoft. De tre lokalbyer ligger ud til samme landevej med Knebel som den midterste med ca. 4 km. til Tved og Vrinners i hver sin retning. Aarhus er Regionens hovedstad, hvor det nærmeste sygehus ligger. Alternativet hertil er Regionshospitalet i Randers, hvor der er 48 km. til. Der er busforbindelser til Grenå, Ebeltoft, Randers og Aarhus fra de tre lokalbyer.



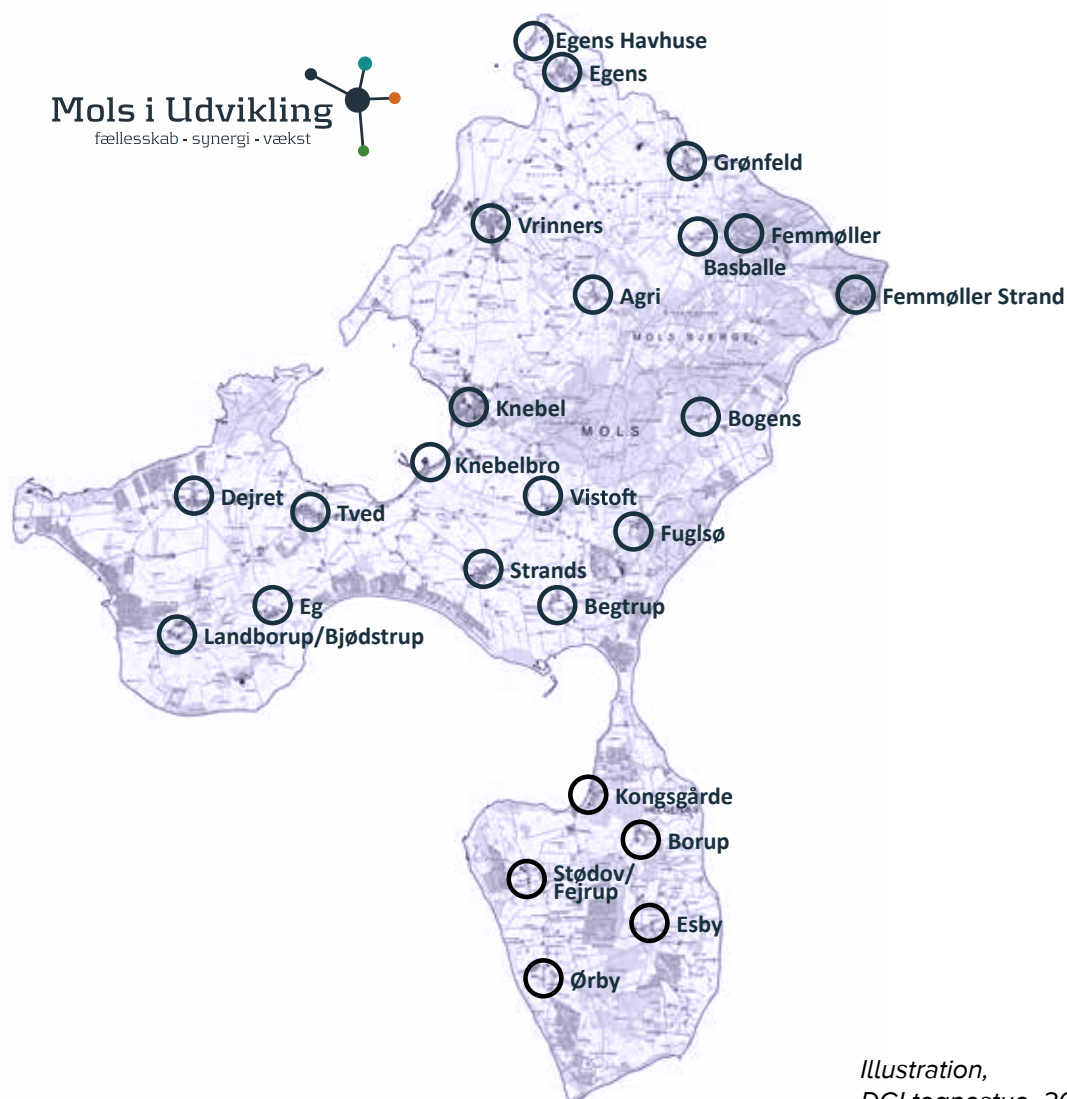
Geografi på Mols

Foruden Tved, Vrinners og Knebel indgår en række mindre landsbyer og bebyggelser i områdets geografi. Kommunen definerer en landsby som en bymæssig bebyggelse i en landzone med over 200 indbyggere, men i praksis medregner de en lang række mindre bebyggelser som landsbyer, da de spiller en rolle for livet på Mols.

I den seneste beskrivelse fra Kommunen indgår 18 mindre landsbyer i beskrivelserne. Disse er: Agri, Basballe, Bogens, Begtrup, Borup, Dejret, Egens, Egens Havhuse, Esby, Femmøller, Fuglsø, Grønfeld, Knebelbro, Kongsgårde, Strands, Stødov/Fejrup, Vistoft og Ørby^x.

Hertil kommer yderligere tre bebyggelser, hvor folk i lokalområdet har den opfattelse, at der er tale om sammenhængende bebyggelser og dermed landsbyer. Disse er Eg, Femmøller Strand og Landborup/Bjødstrup.

Mols i Udvikling inkluderer de i alt 24 lokal- og landsbyer samt de fritliggende beboelser i geografien.



Illustration,
DGI tegnestue, 2015.

Organisering i Mols i Udvikling

Mols i Udvikling er organiseret i en styregruppe med et formandskab, der består af formand, næstformand, en kommunal repræsentant samt en kommunikationsansvarlig. Hertil kommer 11 menige medlemmer, der løbende bliver suppleret gennem processen. De menige medlemmer har en relation til en eller flere arbejdsgrupper i projektet. Fire grupper er særligt prioriterede, og det er kommunikation, masterplan, borgerinddragelse og økonomi/fundraising.

De øvrige arbejdsgrupper etables i forhold til, hvad borgerne ønsker at arbejde med. På Mols er der 19 arbejdsgrupper.

Styregruppen styrer og koordinerer indsatsen, står bag etableringen af arbejdsgrupper og sikrer kommunikation i- og om projektet. Fremadrettet er det også styregruppen, der sikrer forankringen af projektet.





4. Mols i Udvikling. Temaer.

I arbejdet med landsbyklynger er det nødvendigt at se på en række interne forhold, der tilsammen giver et indblik og et perspektiv på det lokalområde, man ønsker at forstå og udvikle. Det er derfor relevant at anvende en række analytiske temaer til at belyse forskellige sider af lokalsamfundet. Temaerne i denne rapport og specifikt i dette kapitel giver indsigt i landsbyklyngens interne strukturer. Temaerne er internt forbundet og siger tilsammen noget om landsbyklyngens karakter og potentiale. Temaerne er inspireret af forundersøgelsen^x.

Demografisk udvikling og profil

I 2013 oplevede Syddjurs kommune for første gang siden starten af 1980'erne befolkningsnedgang. Nedgangen er fortsat i 2014 og 2015. Mols har ligeledes oplevet et nedgang i indbyggertallet, der fra 2010 til 2015 er faldet fra 3.883 til 3.779 indbyggere^{xi}.

Mols har det andet højeste aldersgennemsnit i Syddjurs kommune. Det er på 47,7 år og kun overgået af Ebeltoft med 49,9 år. Til sammenligning er landsgennemsnittet 41,1 år^{xii}.

Ud over faldende befolkningstal i Kommunen som helhed og på Mols specifikt sker der en række interne forskydninger i befolknings sammensætningen på Mols. Siden 2010 har udviklingen betydet færre småbørn i alderen 0-5 år,






færre erhvervsaktive i alderen 43-64 år og en større gruppe ældre over 65 år. Kommunen gør sit for at forudse befolkningsudviklingen og spår en vækst i indbyggertallet på Mols frem til 2025. Ifølge befolkningsprognosen for Syddjurs Kommune skal væksten ske blandt småbørn i alderen 0-5 år. Denne del af prognosen er imidlertid usikker, da det handler om børn, der ikke er født endnu.

Ser man til sammenligning på befolkningsprognosen fra 2010 og frem mod 2015 forudså den også vækst i antallet af småbørn i alderen 0-5 år. Denne udvikling skete imidlertid ikke^{xiii}.

Befolkningsprognosen fra 2015 og frem til 2025 bekræfter de forskydninger, der allerede er i gang. Det betyder flere ældre over 65 år samt færre erhvervsaktive i alderen 43-64 år.

De demografiske forskydninger på Mols er med til at sætte rammerne for folks behov og de kommunale prioriteringer. Eksempelvis har faldet i erhvervsaktive i aldersgruppen 43-64 år negativ indflydelse på indkomstbeskatningen, der falder, hvilket påvirker grundlaget for finansieringen af de offentlige velfærdsydelser.

Kilder til oversigt: Befolkningsprognoser for Syddjurs Kommune 2010 og 2015.

Mols 2010	Mols 2015	Mols 2025
Antal indbyggere 3.883 	Antal indbyggere 3.779	Antal indbyggere 3.841
Aldersgennemsnit 45,4 år 	Aldersgennemsnit 47,7 år	Aldersgennemsnit Ikke oplyst
Småbørn 0-5 år 224 (5,8 %) 	Småbørn 0-5 år 158 (4,2 %)	Småbørn 0-5 år 223 (5,8 %)
Erhvervsaktive 43-64 år 1.438 (37 %) 	Erhvervsaktive 43-64 år 1.275 (33,8 %)	Erhvervsaktive 43-64 år 1.067 (27,8 %)
Ældre over 65 år 889 (22,9 %) 	Ældre over 65 år 1.127 (29,8 %)	Ældre over 65 år 1.248 (32,5 %)

Organisering i civilsamfundet

Mols har en velfungerende borgerforening med omkring 575 medlemmer. Borgerforeningen havde i 2012 75 års jubilæum og medlemstallet har været stødt stigende siden 2002. Via Borgerforeningens hjemmeside synliggøres og formidles arrangementer og aktiviteter i lokalområdet^{xiv}.

Ud over Borgerforeningen har civilsamfundet et veludviklet rodnet på Mols. Der er syv kirker med fem menighedsråd, seks forsamlingshuse med hver sin bestyrelse og foreningslivet tilbyder adskillige forskellige muligheder for at være aktiv. På Syddjurs Kommunes hjemmeside fremgår det, at der er 11 registrerede foreninger inden for idræts-, motions og kulturlivet^{xv}.

Ud over de Kommunale godkendte foreninger er der en lang række netværk og sociale grupper, der mødes i forskellige interessefællesskaber.

Selvopfattelse og lokalhistorie

De fleste danskere har kendskab til nationalpark Mols Bjerger og kender historierne om Molboerne. Det brede folkelige kendskab til Mols er med til at tegne et billede af et folkefærd med fælles kulturarv og egnskarakter. Som indfødt eller tilflytter er man - ved at bo på Mols – en del af den kulturarv, der er på stedet, og kulturarven er med til at skabe en fælles identitet blandt borgerne. Eksempler på fortællinger, der beskriver de lokale miljøer, er skrevet af den tidligere borgmester Vilfred Friborg Hansen. Fortællingerne har form som små guider, der ligger på borgerforeningens hjemmeside^{xvi}.

Internt på Mols er der mindst to stærke lokale kulturer. Ud over Molboerne, som traditionelt set bor på Mols er der Helboerne. Helboerne er kendetegnet ved at bo på Helgenæs, der er en halvø beliggende på den sydlige del af Mols. Internt på Mols er der forskel på at være Molbo og Helbo. I projektet Mols i Udvikling arbejdes der med en inkluderende tilgang, hvor de to lokale kulturer udadtil bruger fællesbetegnelsen Mols i Udvikling.

Mols har flere eksempler på det, man kan kalde stedbundne potentialer. Stedbundne potentialer er unikke ressourcer relateret til en geografisk lokalitet eller et område. Realdania definerer stedbundne potentialer som følgende:

"Kulturarv i bygninger og landskaber, nærhed til storslåede naturområder eller en levende lokal håndværkstradition. Stedbundne potentialer kan også være lokal kultur, lokale værdier og selv

forståelse, lokal viden og sociale netværk, der er opstået over tid på et sted. Men potentialerne kan ikke stå alene – de skal bæres frem af den innovative idé og et engageret lokalsamfund eller en driftig ildsjæl"^{xvii}.

Den fælles kulturarv omkring nationalpark Mols Bjerger og de fortællinger, der knytter sig til området er eksempler på stedbundne potentialer. På Mols er de stedbundne potentialer ikke kun kendte internt i lokalbefolkningen. De er også kendte for omverden, hvilket det folkelige kendskab til historierne om Molboerne og nationalpark Mols Bjerger vidner om.

Stedbundne potentialer er vigtige at kortlægge i arbejdet med landsbyklynger. De er vigtige, fordi stedbundne potentialer er potentialer og ressourcer, der kan sættes i spil og være med til at brande landsbyklyngen udadtil. Indadtil kan stedbundne potentialer styrke borgernes bevidsthed om, at de har noget unikt at byde på. Stedbundne potentialer virker samlende i forhold til at skabe en fælles identitet på tværs af landsbyklyngen.

Kommunikation

Mols er kendt af de fleste danskere. I de senere år er det nationalparken Mols Bjerger, der har vundet indpas i folks bevidsthed som begreb og stedsangivelse. Mere historisk er det historierne om Molboerne. Søger man på Google med ordet "Mols" er der mere end 5 millioner hits, hvilket er ganske mange målt i forhold til andre kendte attraktioner og steder i Danmark. Fx har Nationalpark Vadehavet, der er på UNESCO's liste over Verdenskulturarv godt 7 millioner hits, mens Nationalpark Thy har knap 200.000. Så kommunikativt står Mols i Udvikling på en god base for ekstern synliggørelse af landsbyklyngen.

Internt på Mols og Helgenæs er der flere, meget stærke lokale netværk med velfungerede kommunikationskanaler. Mange har været optaget af deres egne lokale aktiviteter, og der har ikke været tradition for at kommunikere struktureret med hinanden på tværs af- og på vegne af hele geografien. Undtagelser for dette er eksempelvis Distriktsrådet for Mols og Helgenæs og Molsportalen, der kommunikerer lokalt stof fra hele området via hjemmesiderne www.borgerforeningen-mols.dk og www.molsportalen.dk.

Det seneste halve år har Landsbyklyngeprojektet arbejdet med at etablere en platform til at styrke kommunikationen på tværs af hele geografien og i forhold til omverdenen. Som led i udviklingen er der etableret en velfungerende hjemmeside på domænet www.molsiudvikling.dk. Der er etableret et kommunikationsudvalg, der har lavet en kommunikationsplan, der skal varetage koordineringen og styringen af al ekstern kommunikation fra de siddende arbejdsgrupper og tilhørende projektmaterialer. Forretningsgangen er, at arbejdsgrupperne i Mols i Udvikling kan henvende sig til kommunikationsudvalget, såfremt de ønsker at fremme et budskab.

Det er kommunikationsudvalgets ansvar at sikre en klar og ensartet kommunikation fra Mols i Udvikling på en række definerede platforme. Fx har gruppen sørget for, at Mols i Udvikling er på de fleste sociale medier. Kommunikationsudvalget har også arbejdet med fremstillingen af logoet for Mols i Udvikling.

Til ekstern formidling har gruppen udarbejdet en folder, der beskriver fortællingen om Mols i Udvikling og formidler Mols som et kulturhistorisk sted med meget at byde på for forskellige målgrupper. Mols i Udvikling har også medvirket i flere indslag på TV2 Østjylland, hvor fokus har været processerne omkring borgerinvolvering og synergieffekter i samarbejdet mellem borgere, Kommune, Realdania og DGI i forbindelse med landsbyklyngen Mols i Udvikling^{xviii}.

Mødesteder

Mødesteder har stor betydning for hverdagslivet. Ofte bliver mødestedets betydning først synlige, når et mødested lukker eller bliver nedlagt. Ikke blot forsvinder der et sted med en funktion, der forsvinder også et rum for menneskeligt samvær, mening, og muligheder for social udveksling.

I dagligdagen styrker mødesteder det personlige netværk, det sociale fællesskab og sammenhængskraften blandt borgere. Mødesteder har således betydning for den enkeltes sundhed og velbefindende. Sådan er det også på Mols.

I forskningen omkring landsbyklynger anses mødesteder derfor som meget vigtige. For at få et godt udgangspunkt i arbejdet med udvikling af mødestederne på Mols, er det derfor nødvendigt at få nuanceret, hvilke funktioner og dermed potentialer, der ligger i forskellige typer af mødesteder. En nuanceret forståelse af mødestedets betydning giver således mulighed for senere at vælge "hvilke heste" man vil spille på, for at fremme og nå bestemte mål med lokaludviklingen.

For at afgøre om et sted også er et mødested kigger man på fire elementer. Disse er: en situation/handling, en interaktion, et sted og læring. Er de fire elementer til stede, kan man tale om et mødested. Et mødested kan således både være fysiske rum som fx. skolen og forsamlingshuset, men også udendørsarealer som fx. kajen på havnen og stranden^{xix}. Ud over dette kan man inddele mødesteder i tre typer: formelle, uformelle og tredje mødesteder^{xx}.



Formelle mødesteder

Formelle mødesteder er designet *oppefra* til bestemte aktiviteter fx kirken, skolen eller hallen. Deltagerne har en formel rolle som eksempelvis menighedsmedlem, elev eller foreningsmedlem. Man mødes med en forventning om et forudbestemt læringsudbytte, det er *planlagt*, hvad man mødes om.



Uformelle mødesteder

Uformelle mødesteder er skabt *nedefra* gennem hverdagslivet. Man kommer måske med et formål, men man mødes *tilfældigt* og *snakker om løst og fast*. Der er ikke et forudbestemt læringsudbytte. Eksempler på disse mødesteder er købmanden, genbrugsstationen og stranden.



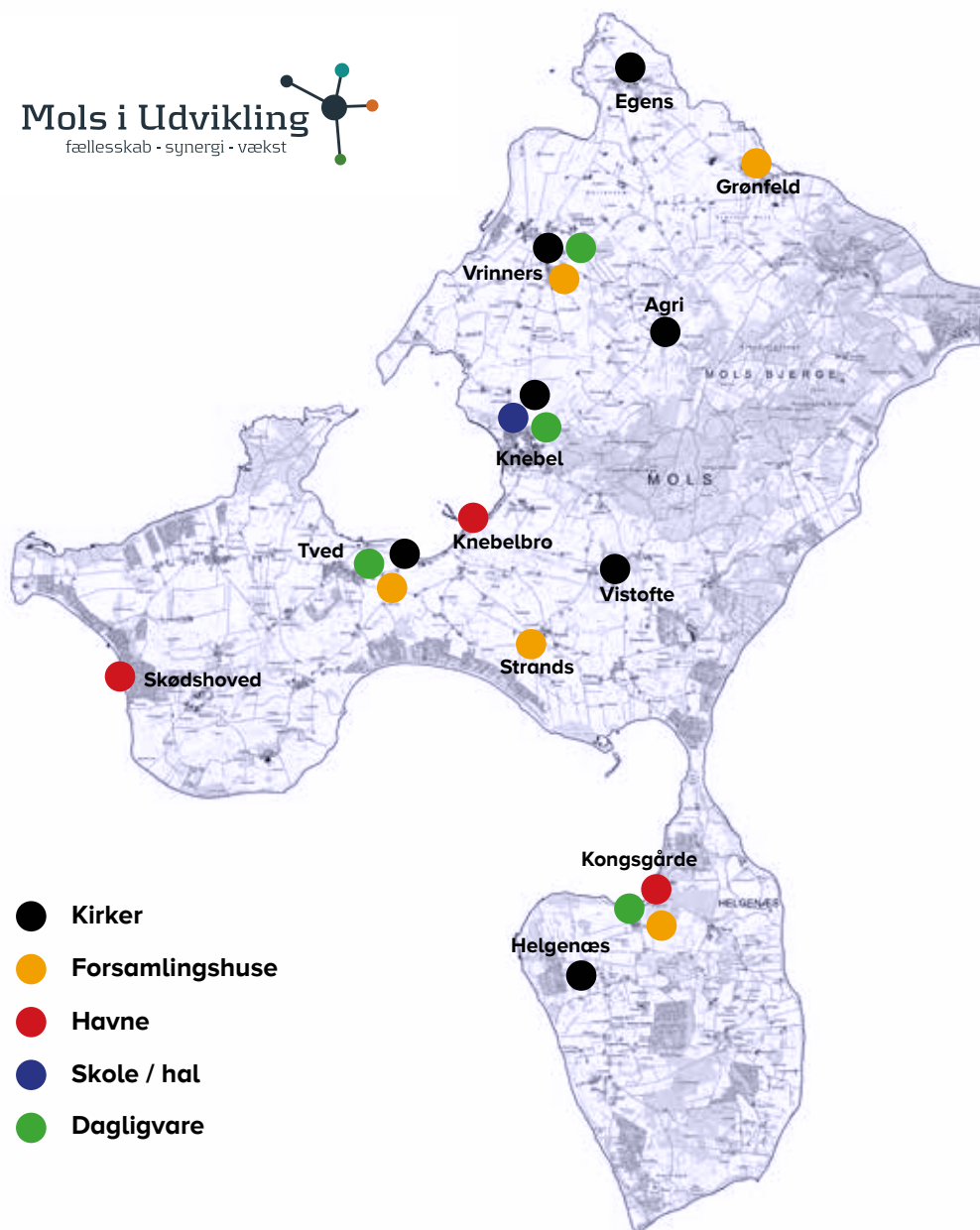
Tredje mødesteder

Tredje mødesteder er steder, hvor det sociale samvær er det primære formål. Det er ikke forudbestemt, hvad læringsudbyttet er. Eksempler på tredje mødesteder er forsamlingshuset, kroen og den årlige sommerfest.



På Mols er der mange mødesteder. Både formelle, uformelle og tredje mødesteder. På kortet neden for ses en række af de centrale mødesteder. I kapitel 5 bliver resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen gennemgået. Her vil de specifikke mødesteder, deres betydninger og potentialer blive belyst.

Illustration: DGI Tegnesteue, 2016.





Kommunalt samarbejde

Borgerne på Mols har oparbejdet en tradition og kultur for at samarbejde med Kommunen om flere ting. Bl.a. er borgerne organiseret i en borgerforening. Borgerforeningen er bindeled til kommunen i mange henseender. Før landsbyklynge-samarbejdet gik i gang, har borgerforeningen arbejdet med projektet Fremtidens Landsby og Mols indgår med resten af Djursland i samarbejdet Djursland som LAG kommune (Lokal Aktions Gruppe). De tre eksempler er forankret bottomup med kommunen som samarbejdspartner.

Syddjurs Kommune har ikke en landsbyklynge-strategi, men en landdistriktspolitik (2013), og kommunen har udarbejdet projektkataloger, hvor bl.a. Mols med de tre lokalbyer Tved, Vrinners og Knebel samt en række af de mindre landsbyer og bebyggelser indgår med beskrivelser af kulturarv og kommunens fremadrettede planer for bosætning^{xxi}.

Kommunen har også en civilsamfundsstrategi. Af strategien fremgår det, at borgerne og frivilligheden i lokalsamfundene fremadrettet er højt prioriteret. Civilsamfundspolitikken beskriver fremtidens velfærdskommune som under pres pga. mindre arbejdsstyrke til at løfte et voksende behov for velfærdsydelser. Af samme årsag vil kommunen nytænke og genopfinde samspillet mellem det offentlige, private og civilsamfundet. Nøgleordene er her samfundsengagement, medborgerskab og fælles ansvar, som kommunen vil understøtte ved bl.a. at stille fysiske rammer, hjælp til puljesøgning til rådighed samt at afholde dialogmøder med civilsamfundet efter behov^{xxii}.

De nævnte kommunale strategier viser en interesse og prioritering fra kommunes side om at arbejde borgerorienteret. Sammenholdt med områdets tradition for samarbejde med Kommunen – fx via borgerforeningens arbejde - giver det projektet Mols i Udvikling et godt afsæt for det videre arbejde.

5. Hvad mener borgerne på Mols?

Borgerne på Mols er den vigtigste gruppe i landsbyklynge-samarbejde. Det er borgerne, der har viden om lokalområdet og ved, hvordan hverdagslivet fungerer. Kombineret med de faktuelle data om geografien og dets indbyggere tegner borgerne et sammenhængende billede af Mols med de potentialer og barrierer, der er for udvikling.

Dialogen med borgerne sker via borgerinvolvement. Det kan ske på mange måder. På Mols er det sket gennem en spørgeskemaundersøgelse, hvis resultater bliver præsenteret i det følgende. Det er også sket gennem møder med lokale netværk og grupper, og gennem dialog med styregruppen og de arbejdsgrupper, der er tilknyttet. Grundlæggende bygger borgerinvolvement på en bottom-up tilgang, der sætter det decentrale samarbejde i civilsamfundet i spil ud fra et ræsonnement om, at borgerne har en afgørende viden om og evne til at se muligheder for udvikling og tilpasninger i deres lokalområde.






Spørgerammen

I spørgeskemaundersøgelsen er der spurgt til borgernes syn på lokalområdet, holdninger og motivationer for at bo og leve på Mols samt interesse i et udvidet klynge-samarbejde.

Undersøgelsen indarbejder også en række spørgsmål, der belyser temaerne beskrevet i kapitel 4. Der er vægt på selvopfattelse og tilhørsforhold til lokalområdet, vaner i forbindelse med arbejde og indkøb samt holdninger til kommunikation, frivilligt engagement i lokalområdet og syn på forskellige mødesteder.

Resultater af spørgeskemaundersøgelsen

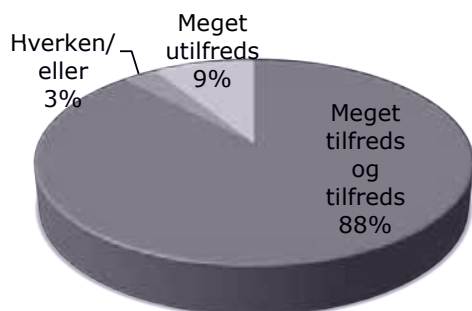
I det følgende præsenteres resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen. Resultaterne er angivet i procent og teksten med kursiv citerer formuleringen fra spørgeskemaundersøgelsen. I parentes er angivet, hvor mange personer, der har besvaret de enkelte spørgsmål.

Fakta om spørgeskemaundersøgelsen 2015	
	<p>Tidsrum</p> <p>For at identificere borgernes holdninger og motivationer samt potentialer for udvikling er der i perioden 8. september til 8. oktober 2015 foretaget en elektronisk spørgeskemaundersøgelse blandt borgere på Mols.</p>
	<p>Kommunikation</p> <p>Spørgeskemaundersøgelsen er kommunikeret ud via lokalavisen, de forskellige eksisterende hjemmesider, skolen, foreninger og netværk. Med henblik på at nå de borgere, der ikke har adgang til internet, har flere frivillige borgere været ude med Ipads og hjulpet borgerne med at deltage.</p>
	<p>Antal besvarelser</p> <p>I alt har 597 respondenter besvaret spørgeskemaundersøgelsen. Antallet af besvarelser svarer til 19 % af det samlede indbyggertal på Mols over 15 år.</p>
	<p>Køn</p> <p>57 % af respondenterne er mænd og 43 % er kvinder.</p>
	<p>Bopæl</p> <p>44 % af respondenterne bor i Tved, Vrinners eller Knebel, mens de resterende 56 % kommer fra de mindre omkringliggende landsbyer. 92 % af respondenterne har fast bolig på Mols, mens 8 % har fritidsbolig på Mols. Der er besvarelser fra alle 24 landsbyer i undersøgelsen.</p>

Tilfredshed og tilknytning

Et godt udgangspunkt for arbejdet med lokaludvikling er at undersøge borgernes generelle tilfredshed med og tilknytning til deres lokalområde.

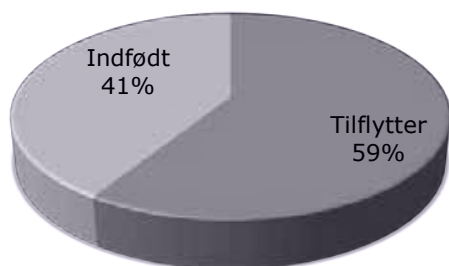
Samlet set, hvor tilfreds er du med at bo på Mols? (n=498)



Diagrammet illustrerer at 88% samlet set er meget tilfredse og tilfredse med at bo på Mols. 3% er hverken/eller, mens 9% er meget utilfredse.

Svarene gælder respondenter med fast bopæl på Mols. Til sammenligning svarer 88% af dem, der har fritidsbolig på Mols, at de er meget tilfredse og tilfredse med at have fritidsbolig på Mols. 5% ved ikke og 7% er meget utilfredse. Det betyder, at der er samme grad af tilfredshed blandt respondenter med fast bolig som hos respondenter med fritidsbolig.

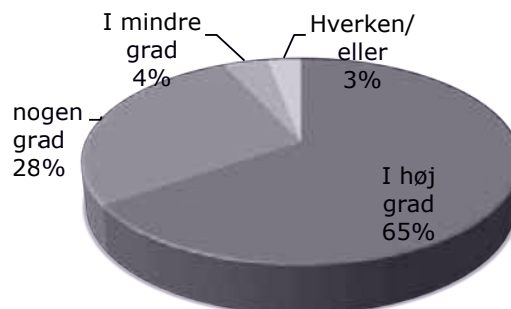
Betragter du dig som tilflytter eller indfødt? (n=496)



41% betragter sig som indfødte og 59% som tilflyttere. Det er naturligt at antage, at jo længere tid man har boet på Mols, jo stærkere er ens stedsidentitet. Tesen er her, at man med tiden lærer de lokale forhold at kende, udvikler personlige relationer og netværk, hvilket styrker det lokale tilhørsforhold. Når man har et lokalt tilhørsforhold – eller gerne vil have et – stiger motivationen for at engagere sig lokalt, og det er godt for landsbyklyngesamarbejdet.

Ud fra denne tese er det relevant at se på sammenhængene mellem hvor længe man har boet på Mols og tilhørsforhold til området. Og i forlængelse heraf, hvad tilhørsforholdet betyder for motivation og potentialer i forhold til at engagere sig i lokalområdet.

I hvor høj grad føler du en tilknytning til området Mols? (n = 486).



65% af respondenterne føler i høj grad tilknytning til området Mols, 28% i nogen grad, 3% hverken/eller, mens 4% i mindre grad og slet ikke føler tilknytning til Mols.

Respondenterne svarer også på spørgsmålet:

I hvor høj grad føler du dig som en del af fællesskabet i den by, du bor i? (n=498).

På det spørgsmål svarer 55% af respondenterne, at de i høj grad føler sig som en del af fællesskabet i den by, de bor i. 30% i nogen grad 12% i mindre grad og 3% slet ikke.

Det er interessant, at flere i højere grad føler en tilknytning til hele området end de føler sig som en del af fællesskabet i den by, de bor i. I forhold til potentialer for landsbyklyngesamarbejde er det en vigtig pointe. Tilknytning til den by man bor i samt tilknytning til det område, man bor i viser, at der generelt er et betydeligt lokalt tilhørsforhold at bygge landsbyklyngesamarbejdet på. At flere i højere grad føler tilknytning til området end de føler sig som en del af fællesskabet i den by, de bor i, viser, at borgerne generelt er i stand til at orientere sig på tværs i klyngens geografi. Da landsbyklyngesamarbejde netop handler om at tilpasse og udvikle de enkelte landsbyer i forhold til områdets samlede potentialer er tilhørsforhold til hele området et godt tegn for udviklingen af landsbyklyngesamarbejdet.

Ud fra analysen er det også muligt at sige noget om sammenhængen mellem, hvor længe man har boet på Mols og i hvor høj grad man føler en tilknytning til området.

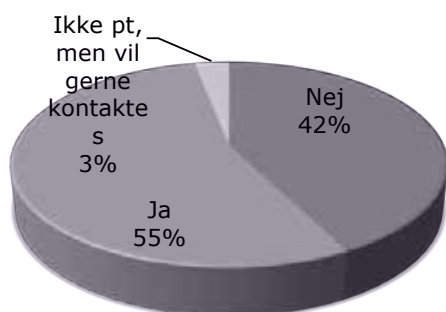
Analysen viser her, at 82 % af dem, der altid har boet på Mols føler en høj grad af tilknytning til området. Til sammenligning hermed svarer 31 % af dem, der har boet på Mols mellem 0-3 år at de føler en høj grad af tilknytning til området. Tilknytningen stiger altså proportionelt med, hvor længe man har boet på Mols. Analysen viser også, at fra 3-9 års bopæl på Mols svarer 95 % samlet set, at de føler en høj grad eller nogen grad af tilknytning til området. Stedsidentitet og tilknytning er således fleksible størrelser, der kan få godt fat i den enkelte over en relativ kort årrække.



Frivilligt arbejde og potentiale

I landsbyklynge-samarbejde er borgernes frivillige engagement en præmis for at få tingene til at lykkes. Det er borgerne, der kommer med viden, netværk og kontakter, og som investerer tid i at drive processerne. Det er derfor relevant at se på borgernes frivillige engagement. Det giver en viden om udgangspunktet for borgerdreven udvikling i landsbyklyngen.

Deltager du i frivilligt arbejde på Mols Helgenæs? (n= 518)



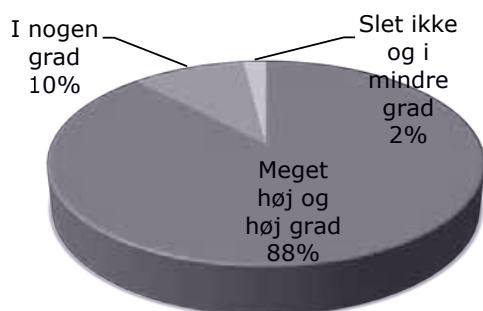
Tabellen viser, at 55 % deltager i frivilligt arbejde, 42 % deltager ikke, mens 3 % angiver, at de gerne vil kontaktes om mulighederne.

Hvis man sammenligner med undersøgelser om deltagelse i frivilligt arbejde på landsplan, er det 35 % af befolkningen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år^{xxiii}.

På Mols er der større villighed til at yde en frivillig indsats – eller engagement i lokalområdet – end det er tilfældet på landsplan.

I forlængelse heraf bliver borgerne spurgt:

Er du enig i, at det gør en forskel, at borgere involverer sig aktivt i udviklingen af Mols? (n=521).



88 % af respondenterne angiver, at de i meget høj grad eller i høj grad er enige, 10 % i nogen grad mens 2 % angiver i mindre grad og slet ikke.

Sammenholder man den brede villighed til at yde en frivillig indsats med holdningen til, at det gør en forskel at borgerne involverer sig aktivt,

kan man konkludere, at på Mols og i projektet Mols i Udvikling er der et godt udgangspunkt og potentiale for borgerdreven udvikling af lokalområdet.

En nærmere analyse viser, at der ikke er nogen forskel blandt holdningerne hos tilflyttere og indfødte til, at det gør en forskel, at involverer sig aktivt i udviklingen af Mols.

Men hvem er de aktive borgere?

Undersøgelsen kan fortælle, hvordan sammenhængen er mellem deltagelse i frivilligt arbejde og hvor længe man har boet på Mols.

Resultaterne viser en jævn fordeling mellem grupperne. Det betyder, at det generelt ikke er afgørende for ens frivillige engagement, hvor længe man har boet på Mols. Dog skiller en enkelt gruppe sig ud. Dem, der har boet på Mols mellem 0-3 år er markant mindre aktive i frivilligt arbejde, end de resterende grupper, der har boet 3-9 år eller længere på Mols. Til gengæld giver 10 % af de senest tilflyttede udtryk for, at de gerne vil kontaktes om mulighederne for at lave frivilligt arbejde. I de andre grupper ligger det tal på mellem 0-5 %.

Borgere, der har boet på Mols 0-3 år er således en potentiel vækstgruppe i lokalt udviklingsarbejde.

Aktivitetstilbud

Aktiviteter er med til at gøre et område attraktivt for potentielle tilflyttere og aktiviteter har indflydelse på livskvaliteten for den enkelte. Typisk tager en aktivitet afsæt i et interessefællesskab, hvor en gruppe mennesker mødes. Herved har aktiviteter også en social dimension med betydning for den enkelte. Det er derfor relevant at kortlægge borgernes syn på aktivitetsudbuddet på Mols. Det siger noget om Mols' attraktionsværdi i forhold til at kunne dyrke fritidsinteresser og mødes med andre gennem dette.

I undersøgelsen svarer 80 % af respondenterne, at de har en fritidsinteresse. 20 % har ikke (n=505).

Dem, der har en fritidsinteresse svarer på spørgsmålet:

Kan du dyrke din fritidsinteresse på Mols?
(n=402)



Af dem, der har en fritidsinteresse angiver 90 %, at de har mulighed for at dyrke interessen lokalt på Mols. Det tyder på et aktivitetsudbud, der tilfredsstiller de flestes behov.

Borgerne svarer også på spørgsmålet:

Savner du fritids- eller motionstilbud på Mols?
(n=504)



77 % af respondenterne savner ikke et fritids- eller motionstilbud på Mols. 23 % angiver, at de savner et tilbud.

Analysen viser, at dem, der savner fritids- og motionstilbud samler sig omkring fire idéer: For det første en svømmehal. For det andet et fitness center med plads til yoga, dans og pilates. For det tredje en station, der kombinerer uorganiserede udendørs lege- og træningsaktiviteter med plads til crossfit, fitness, skaterbane og klatrevæg. For det fjerde en gruppe mere organiserede aktiviteter herunder løbe- og gåklub, sejl- og surfklub og en enkelt næver også en cykelbane.

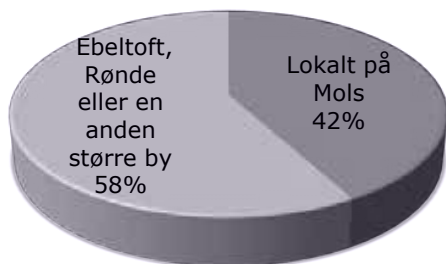
Respondenterne efterspørger aktiviteter, der ligger i tråd med de landsdækkende tendenser i forhold til fritid og motion. På landsplan er svømning den 2. største børneidræt og den 6. største voksenidræt. Samtidig er der en tendens til at voksne vælger idrætsformer, der er mere fleksible og individuelle eller uorganiserede som fx fitness samt gå- og løb. Der er også en klar tendens til at flere og flere ønsker at dyrke idræt og motion udendørs^{xxiv}.

Dagligvareindkøb

For at opretholde bæredygtige landsbyer er det afgørende at kunne tilgå dagligvareindkøb. Derfor er det relevant at undersøge sammenhængen mellem borgernes muligheder for dagligvareindkøb og motivationer for at handle, som de gør.

I undersøgelsen svarer borgerne på spørgsmålet:

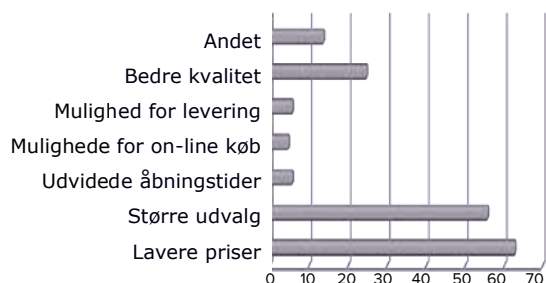
Hvor foretager du størstedelen af dine dagligvareindkøb? (n=510)



42 % af respondenterne foretager størstedelen af deres dagligvareindkøb lokalt på Mols. 58 % foretager størstedelen af deres indkøb i Ebeltoft, Rønde eller en anden større by.

I forlængelse heraf svarer borgerne på spørgsmålet:

Hvad kunne få dig til at foretage flere dagligvareindkøb lokalt på Mols? (n=518)



Respondenterne kan prioritere flere faktorer, der påvirker indkøb. Oversigten viser, hvor mange procent af de adspurgte, der peger på de forskellige faktorer.

Der er 4 store dagligvarebutikker på Mols og Helgenæs. Købmanden i Knebel, Brugsen i Vrinner samt Dagli' Brugsen i Tved og Kongsgårde giver muligheder for at foretage dagligvareindkøb lokalt. Oversigten illustrerer, at det primært er lavere priser, et større udvalg samt bedre kvalitet, der kan have indflydelse på, om respondenterne vil købe flere dagligvareindkøb lokalt. Men også andre faktorer spiller ind. Flere påpeger, at praktiske årsager i forhold til hvor man arbejder, og dermed kommer forbi dagligt, afgør dagligvareindkøb.



Bopæl og arbejde

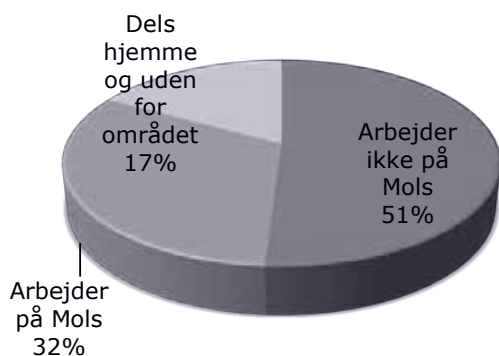
I 2013 havde gennemsnitsdanskere 19,9 km på arbejde^{xxv}. Afstand mellem bopæl og arbejde er et afgørende parameter for, hvorvidt man bosætter sig et sted, til- eller fraflytter.

Afstand mellem bopæl og arbejde er ikke kun et spørgsmål om antal kilometer, det handler også om transportform og hvor lang tid man bruger på pendling. På landet vil der typisk være færre muligheder for offentlig transport, mens der i bil kan aflægges længere afstande på kortere tid end i byerne. I undersøgelsen er det derfor relevant at se på folks transportform og afstande.

65 % af respondenterne har tilknytning til arbejdsmarkedet, heraf er de 51 % lønmodtagere og 14 % er selvstændige.

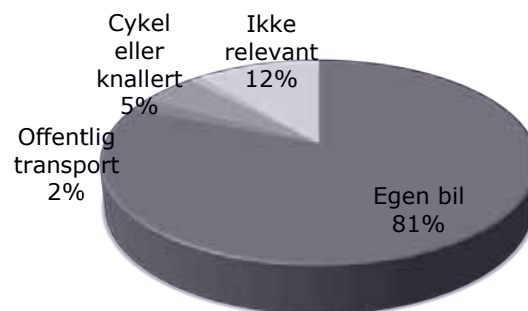
De erhvervsaktive svarer på spørgsmålet:

Arbejder du på Mols? (n=383)



51 % svarer, at de ikke arbejder på Mols. 32 % angiver, at de arbejder på Mols, mens 17 % svarer, at de arbejder dels hjemmefra og dels uden for området.

Hvilken transportform bruger du? (n=378)

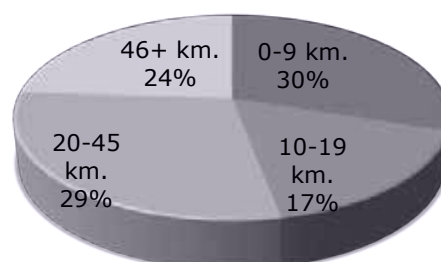


81 % af respondenterne kører i bil og kun 2 % tager med offentlig transport. Der er således mere udbredt at cykle eller køre på knallert til og fra arbejde end at rejse med det offentlige.

Ser man landsgennemsnittet har 63 % af danskerne over 18 år bil til rådighed i hverdagen. Mols ligger et godt stykke over gennemsnittet.

Undersøgelsen ser også på afstand mellem bopæl og arbejde:

Hvor langt har du til arbejde? (n=378)



Sammenlagt har 53 % af pendlerne mere end 20 km på arbejde. En forholdsvis stor gruppe, 30 %, angiver, at de har 0-9 km. på arbejde. Størrelsen på denne gruppe svarer næsten til de 32 %, der angiver at de arbejder lokalt på Mols. Næsten 1/3 af de erhvervsaktive er således beskæftiget i lokalområdet.

Kommunikation

I landsbyklyngesamarbejde handler kommunikation både om, hvordan borgerne finder oplysninger om lokale forhold samt om, hvordan de fremadrettet ser dette behov bedst dækket.

I undersøgelsen svarer borgerne på spørgsmålet:

Hvis du skal søge oplysninger om lokale forhold eller om livet på Mols – hvor søger du så disse? (n=483)

Borgerne besvarer også spørgsmålet:

Hvilken kommunikationsform er fremadrettet den bedst mulige i forhold til oplysninger om lokale forhold? (465=n)

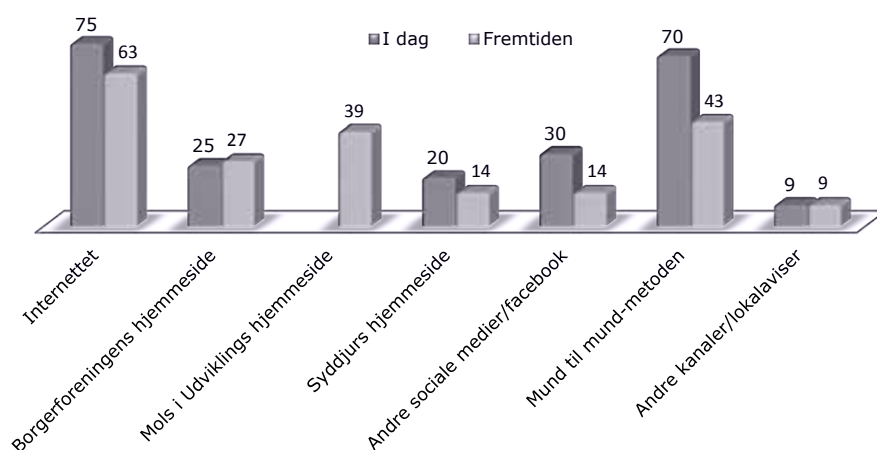
Respondenterne har valgt op til tre informationskanaler. Oversigten viser, hvor mange procent af respondenterne, der vægter de enkelte informationskanaler. Spredningen illustrerer, at respondenterne anvender flere informationskanaler parallelt til at finde de rette informationer. Resultatet viser også, at med de nuværende vaner går de fleste, 75 %, på internettet, hvor bl.a. Borgerforeningens hjemmeside og facebook bliver brugt af henholdsvis 25 % og 30 %. 'Mund til mund' metoden benyttes i dag af 70 %. At snakke personligt med dem man møder og

kender slår altså begge de nævnte hjemmesider og er næsten lige så anvendt som internettet.

Når folk skal pege på de bedste informationsveje fremadrettet er internettet med 63 % det højest scorende informationssted. Specifikt nævnes Borgerforeningens hjemmeside og hjemmesiden for Mols i Udvikling med henholdsvis 27 % og 39 %. Men også fremadrettet vægtes mund til mund metoden højt i lokalsamfundet. 43 % ser det personlige møde og udvekslingen, som den foretrukne kommunikationsform i fremtiden.

Besvarelsen gav mulighed for at svare uddybende på kommunikationsveje. Der bliver tilføjet, at der mangler en samlet indgang til lokal information – og det er netop det, man vil etablere med Mols i Udviklings hjemmeside.

Landsbyklyngesamarbejdet på Mols udvikles og koordineres i høj grad via styregruppen for Mols i Udvikling. Styregruppen besluttede i foråret 2015 at etablere en hjemmeside til at samle og dele informationer om borgerinitiativer og arbejdsgrupper. Hjemmesiden blev åbnet i april 2015. I forhold til at udbrede kendskabet til Mols i Udvikling er det derfor relevant at se på, hvor mange, der kender Mols i Udvikling samt hvorfra de har hørt om det.



Har du hørt om Mols i Udvikling? (n= 466)



I alt har 89 % af respondenterne hørt om Mols i Udvikling. 11 % har ikke. Analysen viser, at langt de fleste, 63 %, har hørt om Mols i Udvikling via mund-til-mund metoden. Et godt stykke længere nede kommer internettet med 30 % efterfulgt af andre kanaler og facebook med henholdsvis 27 % og 28 %. Mund til mund er således den stærkeste metode, når det gælder om at formidle et nyt budskab.





Mødesteder

Mødesteder har betydning for hverdagslivet. Mødesteder giver folk mulighed for at udveksle informationer og spøge ind til hinandens liv. Mødesteder har betydning for fællesskabet og sammenhængskraften i lokalområdet.

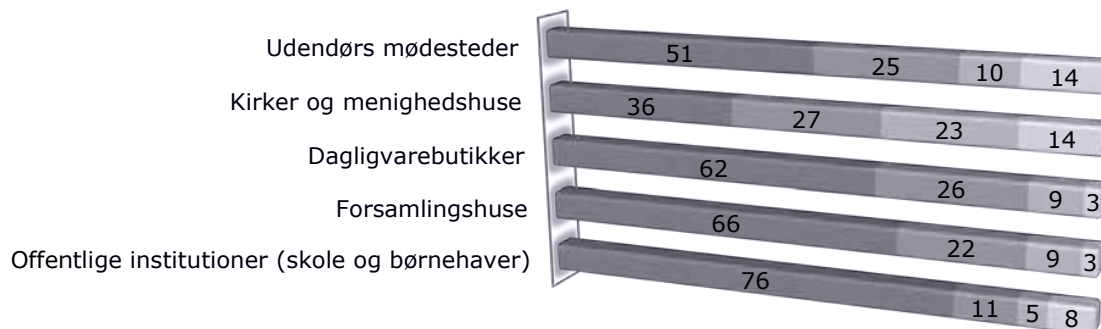
Forskningen omkring landsbyklynger tillægger mødesteder stor betydning^{xxvi}. Et godt udgangspunkt for arbejdet med at skabe bæredygtige landsbyklynger er derfor at involvere borgerne i at kortlægge eksisterende mødesteder samt deres betydning for fællesskabet.

Mødesteder skal i denne sammenhæng forstås både som formelle, uformelle og tredje mødesteder, som beskrevet i kapitel 4.

I undersøgelsen bliver borgerne bedt om at vurdere betydningen af en række udvalgte mødesteder på Mols:

I hvor høj grad har følgende mødesteder betydning for fællesskabet på Mols? (n=494)

■ Meget høj og høj grad ■ I nogen grad ■ I mindre grad og slet ikke ■ Ved ikke



Flest respondenter tillægger offentlige institutioner betydning for fællesskabet på Mols. 76 % af de adspurgte mener, at skole og børnehaver i meget høj- og høj grad har betydning for fællesskabet på Mols. Herefter følger forsamlingshuse og dagligvarebutikker med henholdsvis 66 % og 62 %. Udendørs mødesteder vurderes betydningsfulde for fællesskabet af 51 %, mens det er 36 % inden for Kirker og menighedshuse.

Det er interessant, at de tre mest betydningsfulde mødesteder: skole og børnehaver, forsamlingshuse og dagligvarebutikker repræsenterer de tre forskellige typer mødesteder, der tidligere er beskrevet. De formelle, de uformelle samt de tredje mødesteder. Som beskrevet i kapitel 4 har de tre typer mødesteder forskellige spilleregler og funktioner i hverdagslivet.

Hvor de formelle mødesteder, skole og børnehaver, har et klart sigte og et planlagt læringsudbytte, har de uformelle som fx dagligvarebutikker en mere tilfældig og åben karakter i forhold til det folk mødes og snakker om. Ved de tredje mødesteder - forsamlingshusene - er det sociale samvær det primære formål.

Ser man på analysen af mødesteder på Mols, er kirker og menighedshuse samme type mødesteder som skoler og børnehaver. Det er formelle mødesteder, hvor læringsudbyttet og formidlingen sker "oppefra og ned".

Målgrupperne af borgere, der benytter henholdsvis skole og børnehaver samt kirker og menighedshuse er ikke identiske, da institutionerne typisk henvender sig til børnefamilier og unge, mens kirker og menighedshuse også har et ældre segment brugere. Ser man alene på typen af mødestedet er både skole og børnehaver samt kirken og menighedshuse formelle mødesteder, og at dømme alene ud fra type mødested er de to mødesteder i princippet i konkurrence med hinanden om borgernes 'likes'. Ud fra borgernes svar har kirker og menighedshuse det svært i forhold til institutionerne.

Med et åbent spørgsmål inviteres borgerne også til at pege på mødesteder, der tillægges en værdi for fællesskabet på Mols.

Har du kendskab til andre mødesteder, der har betydning for fællesskabet på Mols? (n=113)

Oversigten viser de tre forskellige typer mødesteder. Mødestederne i oversigten er nævnt mindst 3 gange. Antal gange nævnt står ved det enkelte mødested.

	 Formelle mødesteder	 Uformelle mødesteder	 Tredje mødesteder
Legepladser	3		
Molsarkivet	3		
Kulturhus præstegården Helgenæs	4		
Præstegårdene	4		
Fuglsøcentret	6		
Gallerier	6		
Lyngparken	6		
Fitness og fysioterapi	10		
Traditioner og netværk			11
Spisesteder og værtshuse			22
Foreninger, hal og sportsplads	23		
Naturen		27	
Havnene		34	



Formelle mødesteder

De formelle mødesteder nævnes flest gange, i alt 75 gange. Det er især de forskellige foreninger og Mols fitness og fysioterapi, der nævnes af borgerne.

Analysen viser også, at borgerne peger på flest forskellige mødesteder inden for denne kategori sammenlignet med de andre typer mødesteder. I alt 19 forskellige formelle mødesteder nævnes. Nedenstående mødesteder er nævnt enkelte gange:

Arbejdspladser, Buddhists centret Strandgården Gomde, Den økologiske landbrugsskoles auditorium, Efterskoler, Hotellet i Rønde, Karpenhøj, KRAKA, Naturcenter Syddjurs, Torup aftenskole, 3Fs hus i Rønde.



Uformelle mødesteder

De uformelle mødesteder nævnes i alt 63 gange, og borgerne peger på 4 typer af uformelle mødesteder.

To uformelle mødesteder spiller en stor rolle for fællesskabet. Det er havnene og naturen. Ved havnene bliver særligt Knebelbro nævnt mange gange, men også Skødshoved og Kongsgård, fremgår. Naturen forbindes med strandene, ture i almindelighed, vandreruter ved Mols Bjerge, Slotsruinen og Sletterhage fyr.

Genbrugspladsen og offentlig transport (fx busstoppestedet) nævnes også.



Tredje mødesteder

De tredje mødesteder nævnes i alt 35 gange og fordeler sig på 4 forskellige typer. Spisesteder og værtshuse er nævnt flest gange sammen med traditioner og netværk, der er en samlede betegnelse, der dækker over følgende:

Skt. Hansbål
Loppemarked
Sommer- og julearrangementer
Madklubber
Havnefest
Åben landsby
Fællesspisninger
Strikkeklub
Mødregupper
Strandoprydningsdag

Traditioner og netværk dækker over aktiviteter, der er mere lokale og forskellige. De samler sig primært om traditionsbundne årlige tilbagevendende begivenheder, der foregår i forskellige landsbyer. Men også mere netværksbaserede grupper, hvor flere bevæger sig på grænsen til netværk af mere privat karakter.

Ud over de ovenstående nævnes også Rødegård og Ungdomsskolens eftermiddagsklub i Knebel som mødesteder med betydning for fællesskabet.

Analysen viser, at Mols har mange både formelle, uformelle og tredje mødesteder.

De mødesteder der går igen, må antages at have stor betydning for mange, derfor er de selvfølgelig væsentlige at arbejde med og søge at udvikle yderligere. I flere sammenhænge peger borgerne også på udviklingspotentialer for allerede eksisterende mødesteder.

Potentialer for mødesteder

Flere borgere peger på, at formelle og uformelle mødesteder forholdsvis nemt kan indrettes, så den sociale funktion som tredje mødesteder har, bliver understøttet bedre:

”Skoler og butikker er som regel steder, hvor du kommer med det formål at hente børn eller varer. Selvom du møder mennesker på din vej og stopper og får en lille snak, så tænker jeg, det er vigtigt, at have mødesteder, som man opsøger med det formål, at være sammen med andre mennesker. Et bibliotek på skolen kan fx være et sted man går hen for at låne en bog, men det kan også indrettes, så man går derhen for at læse og hygge sig med andre. Havnen kan være et sted man har sin båd, men det kan også være et sted man kommer for at hæn-ge ud og hygge sig med andre, hvis havnen indbød mere til det”

(Borger).

Citatet åbner op for at formelle og uformelle mødemødesteder, hvor man kommer med et konkret formål også kan indrettes, så de inviterer til socialt samvær og derved får en flersidet funktion som tredje mødested. Det vil fremme folks muligheder for at udvikle relationer og udveksle informationer i lokalområdet.



Møder med lokale grupper

Til at supplere borgerundersøgelsen er der gennemført en række kvalitative møder med lokale grupper. Grupperne er valgt ud fra, at de alle har indgående kendskab til Mols, samt at de har kendskab til mødesteder, der i borgerundersøgelsen vægtes betydningsfulde af borgerne.

Skole og børnehaver

Den danske folkeskole har rødder tilbage til 1814, hvor der blev indført skolepligt for alle børn fra syv år i Danmark. I dag går 81 % af alle børn fra 0-9 klasse i folkeskolen. Folkeskolen udgør fundamentet for det danske uddannelsessystem og er en markant kulturbærende institution i Danmark^{xxvii}.

På Mols er der én folkeskole og 3 børnehaver^{xxviii}. På skolens hjemmeside fremgår, at Molsskolen har et stabilt elevtal. I 2015 ligger elevtallet på 346 elever fordelt på 0-9 klasse^{xix}. Hvert år gennemfører Syddjurs Kommune brugertilfredshedsundersøgelser på skoleområdet, hvor elever og forældre har mulighed for at ytre sig om skolen. I 2015 har Molsskolen fået et delt førsteplads på højeste besvarelsesprocent. I den netop afsluttet brugertilfredshedsundersøgelse for alle skoler i Syddjurs kommune, scorer Molsskolen markant højt på alle måleområderne: trivsel, elevernes læring, skole-hjemsamarbejde, bevægelse og skolens evne til at inddrage det omgivende samfund i undervisningen. Samlet set scorer Mols-skolen 2. højest i Syddjurs kommune, og væsentligt over landsniveau for de enkelte delområder. Elever fra Molsskolen får gode karakterer, der ligger over landsgennemsnit ligesom elevernes trivsel er i top også blandt elever i udskolingen, hvor elevernes motivation målt på landsplan er faldende. Det er en væsentlig faktor i forhold til arbejdet med at udvikle det gode liv på landet, at skolen er i top.^{xxx}

Som nævnt i afsnit 3 står Syddjurs Kommune i samarbejde med Fællesbestyrelsen på skolen i spidsen for at skulle etablere en ny børneenhed i forbindelse med skolen. Den nye børneenhed skal samle de 3 nuværende børnehaver under ét tag i forbindelse med skolen i Knebel. Processen har været undervejs i mere end et år og er startet op forud for landsbyklyngesamarbejdet.

I forbindelse med forandring af et mødested er det relevant se på, hvad borgerne tillægger mødestedet af betydning samt hvilke tilpasninger og behov borgerne peger på fremadrettet.

I borgerundersøgelsen indgår skole og børnehaver som ét af de fem mødesteder borgerne skal

vurdere betydningen af. Resultatet af borgerundersøgelsen viste her, at skole og børnehaver er de institutioner flest borgere anser som betydningsfulde for fællesskabet på Mols.

Som type mødested er skole og børnehaver såkaldte formelle mødesteder. Målgruppen er primært børn og elever, men også ansatte og forældre, har en forventning om et læringsudbytte og aktiviteterne er planlagte. Skole og børnehaver fungerer også som mere uformelle mødesteder, fx i frikvartererne, på læreværelset og på parkeringspladsen, hvor forældre mødes.

”Mangler et mødested/forum for forældre ved indgangen til skolen! Et udendørs sted, der indbyder til, at man lige kan sætte sig og snakke med de andre forældre, når man har afleveret eller hentet, og børnene lige kunne få leget færdig. Det manglede jeg virkelig, da vi kom fra skovbørnehaven, hvor den mulighed var. Der gav et godt kendskab til hinanden og sammenhold forældrene imellem, og evt. en lille snak m pædagogen eller læreren. Det forum findes slet ikke i skoleregi, som skolen er indrettet nu. Det ville give en anden mere familiær stemning og samfølelse og bløde op for den følelse af lukkethed/utilnærmelighed, man oplever, når man møder den gule triste bygning. Hvis jeg skulle vælge skole nu, ville dette have høj prioritet!”

(Forælder).

Citatet indikerer et behov for at udvikle et primært formelt mødested til også at rumme en funktion som mere uformelt mødested. Potential i de uformelle mødesteder er, at man kommer med et formål, men læringsudbyttet er åbent. Man kan snakke om løst og fast. At krydse et formelt mødested som skole og børnehaver med mulighed for uformelt samvær giver mulighed for at udvikle relationer mellem forældrene og det skaber tryghed og sammenhængskraft, der rækker ud over institutionens geografi.

Kirker og menighedsråd

Folkekirken er en betydningsfuld institution i Danmark. På landsplan er 77 % af befolkningen er medlem. Mols hører under Aarhus Stift, der ligger lidt over landsgennemsnittet med 80 % medlemmer og ser man specifikt på Mols er 86 % medlemmer af Folkekirken^{xxx}. På Mols er der 7 kirker og 5 menighedsråd. Ifølge menighedsrådene er kirken som institution godt integreret i lokalsamfundet på Mols:

”Vi er generelt godt integreret i lokalområdet fra vugge til grav: Barsedåb, babysamlesang, familiegudstjenester, minikonfirmander, konfirmander, ungdomsgudstjenester, børne- og ungdomskor, voksenkor, gudstjenester, bryllup, sogneaftener og koncerter, studiekredse, gudstjenester i Lyngparken, begravelse og bisættelser, diakoni, kirkeblad, menighedsråd, skolekirke samarbejde og læsekreds”

(Menighedsrådsmedlem).

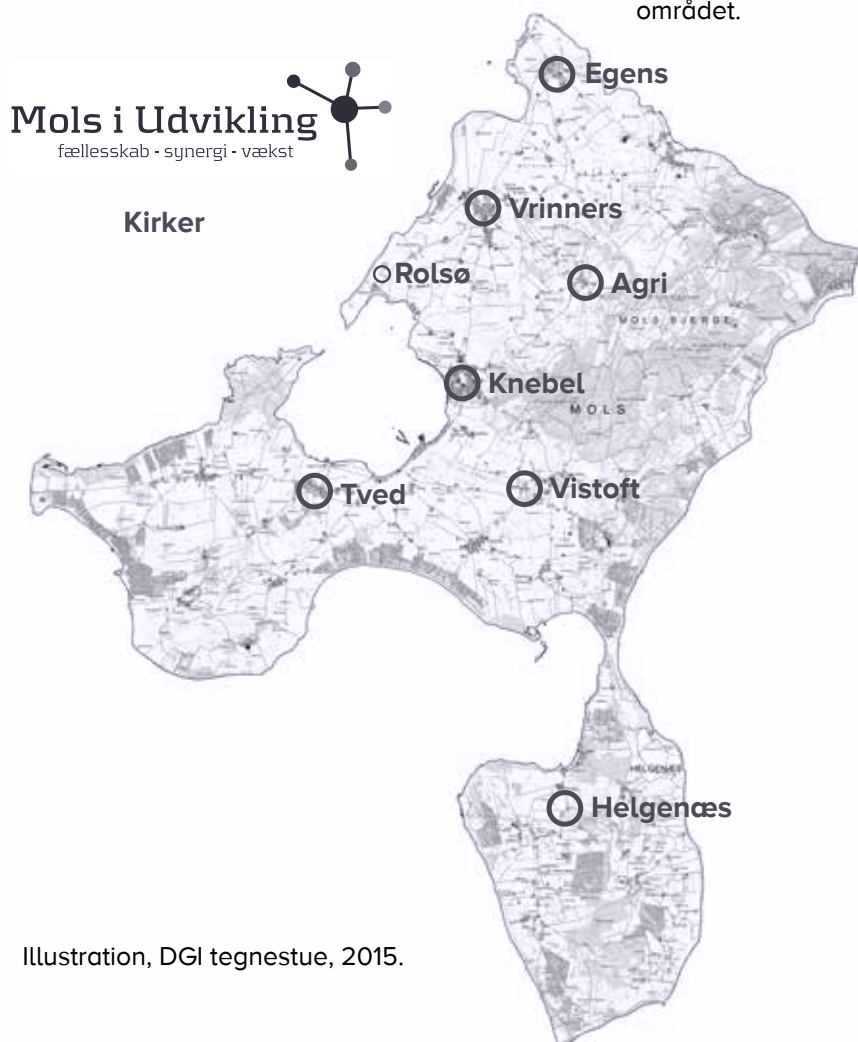
I forbindelse med undersøgelsen er der afholdt to møder med repræsentanter fra de 5 menighedsråd og de lokale præster med henblik på at etablere en dialog om kirkens rolle i lokalområdet.

Der har indenfor de sidste år været afholdt flere møder med deltagelse af alle 5 menighedsråd, blandt andet møder med provstiudvalget og omkring ansættelse af fælles organist. Tved, Helgenæs og Vistoft menighedsråd har fast fællesmøde to gange om året, og har haft det i en årrække.

Mols i Udvikling kan være med til at knytte menighedsrådene endnu tættere sammen.

Møderne har ført til, at menighedsrådene ønsker at indgå som aktør på lige fod med andre aktører i det lokale fællesskab og det fremtidige arbejde med Mols i Udvikling. Der er etableret en arbejdsgruppe med repræsentanter fra alle menighedsråd.

Menighedsrådene har givet udtryk for interesse i at styrke og udvikle kirken fremadrettet i samarbejde med lokalsamfundet herunder foreninger og institutioner. Møderne gav også menighedsrådene mulighed for at snakke om kirken som mødested og hvilke potentialer, der kan være i et bredere samarbejde med andre aktører i lokalområdet.



Illustration, DGI tegnestue, 2015.

Forsamlingshuse

I borgerundersøgelsen får forsamlingshusene som mødested den næsthøjeste score af respondenterne. På en liste med fem udvalgte mødesteder vurderer 65 % af de adspurgte, at forsamlingshusene har en væsentlig betydning for fællesskabet på Mols.

Forsamlingshusene er et såkaldte tredje mødesteder, hvor det sociale samvær er i fokus. På Mols er der 6 traditionelle forsamlingshuse, der er drevet af frivillige samt flere mere erhvervsdrevne enheder, som tilbyder leje af lokaler m.m.

Gruppen af traditionelle forsamlingshuse har været samlet to gange. En gang til opstartsmøde, hvor man i første omgang besluttede at kredsen skulle være således som en opstart. Senere kan der skabes samarbejde med de øvrige enheder. På andet møde er der drøftet muligheder for samarbejde, koordinering og styrkelse i fællesskabet.

Forsamlingshusene i Vrinners, Strands, Tved og Helgenæs, sammen med Kulturhuset Helgenæs Præstegård udgør i øjeblikket gruppen. Forsamlingshuset i Grønfelt er inviteret, men har i første omgang ikke ønsket at deltage.

Gruppen af forsamlingshuse har valgt at organisere sig, så hvert hus deltager med to personer i forhold til de koordinerende møder. Der tales om flere muligheder for samarbejde. Motivationen for i fællesskabet at styrke forsamlingshusene er stor og alle enheder har styrker og aktiviteter, der med fordel kan deles. Tillige kan der på områder som indkøb, drift og kommunikation dannes fællesskaber, til glæde for alle husene. Målet er at sikre de nuværende forsamlingshuse som centrale mødesteder i lokalsamfundet.

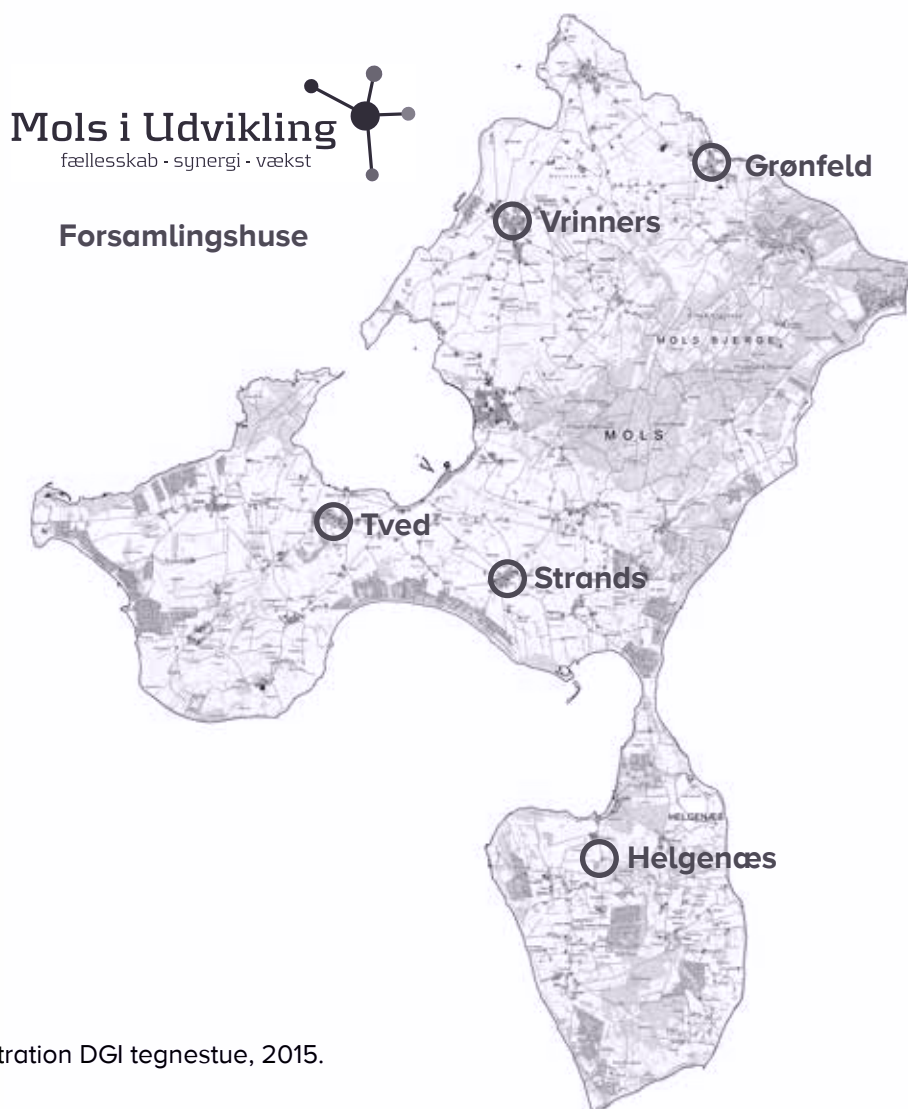


Illustration DGI tegnestue, 2015.



Havne og bådlaug

I borgerundersøgelsen får borgerne mulighed for at tilkendegive, hvilke andre mødesteder end de fem oplyste, der har betydning for fællesskabet på Mols. Her peger flest på havnene.

Det vidner om en stor interesse for havnene og de miljøer, der opstår i forbindelse med havnene. Der er i alt tre havne på Mols. Skødshoved, Kongsgård og Knebelbro, som er den største (jf. kort s.18).

Mols i udvikling har arbejdet med en styrkelse af den største lokale havn i Knebelbro. En udviklingsproces, der sigter mod flere faciliteter og dermed aktivitetsmulighed for flere lokale og turister. Der er afholdt møder med bådlaugene og andre interessenter.

Grundlæggende er tanken at skabe et havnebad, med mulighed for en række aktiviteter. Skolen ønsker at tilbyde eleverne svømning, hvilket kunne foregå i et havnebad. Vinterbaderne mangler bedre forhold, i lighed med søspejderne, surferne og den eksisterende kajakklub. Flere andre aktører er interesserede i adgang til havnens område, faciliteter og vand.

Havnene er uformelle mødesteder. Det betyder, at mange kommer der med et formål, der handler om lokalt fiskeri, lystbåde og vandaktiviteter, men mange anvender også havnene som tredje mødesteder, hvor det handler om at slappe af og få en snak med dem man møder.

Med Syddjurs Kommune som bisidder er der skabt en proces, hvor alle relevante aktører er inviteret og deltager. Arbejdsgruppen har til formål at skabe et fælles grundlag for udviklingen af havnen i Knebelbro, med muligheder både for lokale og for turister. Dette arbejde gennemføres med respekt for de nuværende aktører og deres behov.

Opstarten af denne gruppe har været præget af de forskellige organisationer holdninger til projektet og egne behov for aktivitet. Der er efterfølgende skabt en fælles forståelse for udviklingens behov og krav til fremtiden. Målet er, at der udarbejdes et fælles projekt, der efterfølgende tilføres den nødvendige økonomi. Måske som et samlet stort projekt, eller som flere mindre projekter gennem en periode.

6. Potentialer for Mols i Udvikling

Kapitlet sammenfatter, på baggrund af hovedresultaterne af analysen og borgerundersøgelsen, både potentialer og barrierer for det fremadrettede arbejde med at skabe en udviklingsplan for området.

De potentialer der oplystes giver ikke et fuldstændigt billede af Mols med de idéer, drømme, muligheder og udfordringer, der er for fremtiden. De er udtryk for tendenser, der bygger på besvarelser fra 19 % af det samlede indbyggertal. I alt 597 besvarelser samt møder med lokale personer og netværk, der har stort kendskab til Mols.

Potentialer

Civilsamfund og bosætning

Med et faldende befolkningstal på Mols, færre i den erhvervsaktive alder og en voksende gruppe ældre, står Mols over for en udfordring i forhold til at opretholde det nuværende niveau for den kommunale service.

Her peger analysen på to potentialer i det videre arbejde med dette.

Samarbejdet med kommunen som det er beskrevet i Civilsamfundsstrategien. Strategien pointerer vigtigheden af, at et stærkt samarbejde mellem kommune og borgerne i forhold til fremtidige tilpasninger og løsninger, så viden om lokale behov bliver integreret i de kommunale løsninger. Distriktrådet og projektet Mols i Udvikling er oplagte samarbejdsparter for kommunen.

Strategisk arbejde med at skabe bosætning på baggrund af Mols' beliggenhed i relativ nærhed til både Grenå, Aarhus og Randers og lufthavnen i Tirstrup. 50 % af respondenterne i undersøgelsen pendler, mens 30 % arbejder lokalt på Mols. Med de pendlertal kan man næsten betragte Mols som en forstad til Aarhus eller Randers.

Mols kan som landsbyklynge i en landdistrikt kommune tilbyde et attraktivt alternativ til livet i de større omkringliggende byer. Kommunikation og branding af området spiller fremadrettet en vigtig rolle i forhold til at styrke bosætningen, og Mols i Udvikling er en oplagt som initiativtager til at iværksætte bosætningskampagner.

Ser man mere specifikt på organiseringen af civilsamfundet og de mange foreninger og net-

værk, og et stort engagement heri, kan undersøgelsen konkludere et stærkt fundament for at arbejde borgerinvolverende.

Frivillighed og organisering

Undersøgelsen konstaterer, at der er flere frivillige på Mols end landsgennemsnittet. Det peger på samfundssind og en fælles tro på, at det nytter at engagere sig. Dette potentiale kan Mols i Udvikling udvikle strategisk til at engagere flere frivillige i at arbejde med lokal udvikling.

Interessen i at tage del i lokalsamfundet falder i tråd med den udvikling Distriktrådet oplever. De har haft et stærkt stigende medlemsfremgang gennem de sidste 12-15 år fra 92 til 593 medlemmer i 2015. Det svarer til 19,8% af samtlige vælgerberettigede på Mols og Helgenæs.

Særligt viser resultaterne af undersøgelsen, at borgere der har boet på Mols 0-3 år er en potentiel vækstgruppe i lokalt udviklingsarbejde. 10 % i denne målgruppe vil gerne kontaktes for at høre om mulighederne. Her ligger en opsøgende udfordring for Mols i Udvikling med potentiel gevinst for flere aktive.

Mols i Udvikling er lykkedes med at rekruttere mange frivillige, med faglig viden, som arbejder i grupper med afgrænsede opgaver, under én samlende styregruppe. I forbindelse med kommunikation og rekruttering af de mange frivillige, har projektet valgt den strategi, at der i arbejdsgrupperne er mindst et medlem, som har den rette faglige viden og samtidig har der været fokus på at vælge den opgave som er interessant, overkommelig og afgrænset. Det har styrket processen og de foreløbige resultater. En læring som lokalt kan styrke det fremadrettede arbejde med involvering af frivillige på Mols.

Tilfredshed og stedsidentitet

Generelt konkluderer undersøgelsen en stor tilfredshed med at bo på Mols - både blandt fastboende og sommerfolket, hvor 88 % i begge målgrupper giver udtryk for tilfredshed. Undersøgelsen peger endvidere på høj tilknytning til området. Det er interessant, at signifikant flere peger på, at de i højere grad føler en tilknytning til hele området, end de føler sig som en del af fællesskabet i den by, hvori de bor. Det er, set i et historisk perspektiv (jf. s. 9), en meget positiv udvikling, der flytter fokus fra at arbejde hver for

sig lokalt til at arbejde mere på tværs af hele geografien til fordel for landsbyklyngen som helhed.

Mols består af flere og meget stærke, lokale kulturer. Molboerne og helboerne er blot to af de lokale kulturer. Det er værd at bemærke her, at disse kulturforskelle også historisk har sat holdningsmæssige skel mellem folk på Mols. Undersøgelsen peger her på, at udviklingen i stigende grad går i retningen af en fælles fremtidsvision for området. Denne udvikling hjælpes på vej af den kommunale organisering, der eksempelvis betyder, at der er én fælles kommunal skole på Mols samt at området figurerer som et plandistrikt i Syddjurs kommune. Tendensen til at se én fremtidsvision for området styrker landsbyklyngearbejdet.

De stærke lokale kulturer afspejler sig også i stedsidentiteten, der er stærkest blandt dem, der har boet på Mols længst. Undersøgelsen viser dog også, at allerede efter de 3 første år er stedsidentiteten godt udviklet.

I forhold til projektet Landsbyklynger har Mols og Helgenæs det særlige kendetegn, at der kun er to veje til og fra området. Det skaber oplevelsen af ø-lignende tilstande og et særligt fælleskab.

Aktivitetsudbud og mødesteder

Undersøgelsen konstaterer, at der er et tilfredsstillende aktivitetsudbud på Mols, 80 % af de adspurgte har en fritidsinteresse og at 90 % af disse, kan dyrke interessen lokalt.

Udendørs mødesteder har stor betydning for folk. Havnene og mødesteder i naturen får høje scorer, når borgerne skal definere mødesteder, der har betydning for fællesskabet. Når det kommer til ønsker om nye aktivitetsudbud efterspørger flere også udendørs aktiviteter.

Undersøgelsen peger på, at miljøet omkring Knebelbro havn og havnebadet rummer mange mulige ideer til flere typer aktiviteter, og det synes vigtigt at få realiseret ideerne. Undersøgelsen peger også på, at de mange forskellige forventninger til havnemiljøet hænger sammen med forskellige syn på havneområdet som mødested.

Nogle ser havnen som et uformelt mødested, hvor man kommer med det formål at dyrke en

interesse. Andre ser potentialer i at fremme den sociale dimension, med havnen som et tredje mødested. Havnen som multifunktionelt mødested er vigtigt at have for øje i det videre arbejde.

Skole og børnehaver er det mødested flest peger på med betydning for fællesskabet på Mols. Syddjurs Kommune har besluttet at sammenlægge de 3 eksisterende børnehaver til en. Denne bygges efter planen med en tæt tilknytning til den udarbejdede Masterplan for skole, hal og udendørs arealer i Knebel. Masterplanen er udarbejdet i tæt samarbejde med alle aktører og rummer gode muligheder for at definere og realisere et nyt centralt mødested for hele geografien og alle aldersgrupper.

Der ligger potentiale i at konkretisere borgernes ideer og behov i forhold til skole og børnehaver samt havnemiljøet som mødesteder, så stederne indrettes som multifunktionelle mødesteder.

På Mols er en højere andel borgere end landsgennemsnittet medlem af folkekirken. Paradoksalt viser resultaterne af undersøgelsen, at respondenterne vurderer kirker og sognehuse til at have lavest betydning for fællesskabet på Mols blandt de mødesteder, de skal prioritere. Det rejser spørgsmålet, om kirken er i krise?

På Mols er der 7 kirker og 5 menighedsråd. Præsten Jan Schmidt udtaler: *"Kirken var der, er der og vil altid være der"*.

Spørgsmålet er måske, på hvilken måde:

"Kirken har en åben mulighed for at være/blive en vigtig del af menneskers liv - som kirke - når den engagerer sig i livet uden for kirkerummet [...] den relevante kirke på landet er den kirke, der deler liv og skæbne med dem, den er kirke for og med. Det betyder, at kirken må agere på de samme præmisser som de øvrige lokale aktører; bakke op om det fælles; dele (ud af) sine ressourcer og kæmpe med i de fælles kampe"^{xxxii}.

Ud fra citatet ligger der et potentiale for kirkerne på Mols i at søge nye samarbejder, og definere fælles mål for, hvad man gerne vil- og skabe lokalt.

At skabe og fastholde betydningsfulde mødesteder er en meningsfuld opgave i udvikling af lokalsamfund. Mødesteder har stor betydning for folks sociale liv og dermed for den sociale sammenhængskraft i lokalområdet. Når mødesteder lukker, eller forsvinder sker der således ikke kun et tab af en funktion, der sker også en reducereing i landsbyklyngens sociale kapital forstået som de muligheder folk har for at udveksle viden. Omvendt ligger der også potentialer i at indrette nye mødesteder – eller omforme allerede eksisterende mødesteder - så de tilgodeser nye ideer og tidens behov. Involvering og dialog med borgerne er et afgørende element i dette.

Undersøgelsen peger på, at der ligger et potentiale for forsamlingshusene i at styrke samarbejdet omkring drift. Forsamlingshusene anses som vigtige mødesteder af borgerne og er derfor vigtige fremadrettet. En driftsanalyse vil her kunne komme med konkrete bud på bedre anvendelse af de eksisterende ressourcer.

Kommunikation

Kommunikation og mødesteder er tæt forbundne. På Mols bliver det tydeligt i undersøgelsen, da borgerne vægter det personlige møde i form af mund-til-mund metoden som en af de to mest foretrukne kommunikationsveje både i dag og i fremtiden.

Hele 63 % af deltagerne i undersøgelsen tilkendegiver at de har fået kendskab til Mols i Udvikling ved at snakke med andre. Dette sammenholdt med, at kendskabsgraden til Mols i Udvikling er på hele 89 % efter 12 måneder gør kommunikationen og valg af distributionskanaler endog meget væsentlige i det fremadrettede arbejde.

En meget vigtig viden er her, at det netop er det personlige møde, som alle typer mødesteder i større eller mindre grad tilbyder, der styrker kommunikationen mellem borgerne. Særligt styrker de uformelle og tredje mødesteder den sociale- og uformelle snak, som fører til ny viden om, hvad der rører sig lokalt.

Det videre arbejde med Mols i Udvikling

Rapporten giver formandskabet og styregruppen i Mols i Udvikling et grundlag for at lave prioriteringer og beslutninger om indsatsområder, der fremadrettet skal arbejdes med. De næste skridt for Mols i Udvikling er at lave en udviklingsplan.



Noter

- ⁱ Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s.10.
- ⁱⁱ Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet, Gunnar Lind Haase Svendsen, 2013.
- ⁱⁱⁱ Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s.10.
- ^{iv} Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015.
- ^v Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s. 8.
- ^{vi} Forundersøgelsen tager udgangspunkt i co-evolution som teoretisk ramme i analysen af de cases, der bliver gennemgået. Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s. 28.
- ^{vii} Befolkningsprognose for Syddjurs Kommune 2015-27, 2015, s. 26 og 28.
- ^{viii} Projektkatalog Hovedbyer og Lokalbyer, Syddjurs Kommune, 2012, s. 36, 40 og 42.
- ^{ix} Projektkatalog Landsbyer, Syddjurs Kommune, Plandistrikt 04, Knebel, Vrinners, Tved, 2012, s.3.
- ^x Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s. 28.
- ^{xi} Befolkningsprognose for Syddjurs Kommune 2015-27, 2015, s. 11 og 26.
- ^{xii} Befolkningsprognose for Syddjurs Kommune 2015-27, 2015.
- ^{xiii} Befolkningsprognose for Syddjurs Kommune 2010-22, 2010.
- ^{xiv} Borgerforeningens hjemmeside, <http://www.borgerforeningen-mols.dk/>, 2015.
- ^{xv} Syddjurs Kommune hjemmeside, <https://www.conventus.dk/syddjurs/organisationer/main.php?kategori=1>, 2015.
- ^{xvi} <http://www.borgerforeningen-mols.dk/turen-gaar-til>, 7. januar 2016.
- ^{xvii} Realdania, Pressemeddelelse til "Kampagnen Stedet Tæller satser på yderområdernes potentialer", 11.oktober 2011.
- ^{xviii} TV2 Østjylland, 5. september 2015: <http://www.tv2oj.dk/artikel/271365:Syddjurs--Borgerne-paa-Mols-kaemper-for-overlevelse>
TV2 Østjylland, 7. januar 2016: http://www.tv2oj.dk/arkiv/2016/01/07?video_id=64392&autoplay=1
- ^{xix} Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s. 12.
- ^{xx} Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s. 13.
- ^{xxi} Projektkatalog Landsbyer, Syddjurs Kommune, Plandistrikt 04, Knebel, Vrinners, Tved, 2012.
- ^{xxii} Civilsamfundsstrategi for Syddjurs Kommune, 2013, s. 3 og 13.
- ^{xxiii} Udviklingen i Frivilligt arbejde 2004-2012. Torben Fridberg, Lars Skov Henriksen og Hans-Peter Qvist. SFI, 2014.
- ^{xxiv} Danskernes motions- og sportsvaner, Trygve Buch Laub 2011, Idrættens analyseinstitut, 2013, s. 8-10.
- ^{xxv} Tal fra Danmarks Statistik.
- ^{xxvi} Landsbyklynger som mulig udviklingsstrategi - Muligheder og Barrierer, En forundersøgelse for DGI og Realdania, Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, 2015, s. 12.
- ^{xxvii} Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, Folkeskolen i tal, 2015, <https://www.uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen>
- ^{xxviii} Børnehaverne er Børnenes gård i Basballe, Knebel Børnehave og Naturbørnehaven Mols Bjerger
- ^{xxix} Molsskolens hjemmeside, 2015 <http://molsskolen.skoleporten.dk/sp/school/pupilnumbers>
- ^{xxx} Nyhedsbrev Molsskolen uge 50, 2015.
- ^{xxxi} Tal fra Kirkeministeriets hjemmeside. <http://www.km.dk/folkekirken/kirkestatistik/folkekirkens-medlemstal>, 12. januar 2016. Samt tal fra Danmarks Statistik, www.dst.dk, 14. januar 2016.
- ^{xxxii} Forskellige vilkår for folkekirken på landet, Steen Marqvard Rasmussen, 2015,



02363

02383